

*Oikeusministeriön
kirjastopalveluiden kehittäminen*

TOIMINTA JA HALLINTO 2008:20

*Oikeusministeriön
kirjastopalveluiden kehittäminen*

Kehittämistyöryhmän muistio

OIKEUSMINISTERIÖ

Painotuote

ISSN 1458-6436

ISBN 978-952-466-725-8 (nid.)

ISBN 978-952-466-726-5 (PDF)

Oikeusministeriö

Helsinki 2009

KUVAILULEHTI

OIKEUSMINISTERIÖ

Julkaisun päivämäärä
3.12.2008

<p>Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri)</p> <p>Kirjastopalveluiden kehittämistyöryhmä Puheenjohtaja tietopalvelupäällikkö Aki Hietanen Sihteeri tietoasiantuntija Leena Palmén</p>	<p>Julkaisun laji Työryhmämuistio</p>		
	<p>Toimeksiantaja Oikeusministeriö</p>		
	<p>Toimielimen asettamispäivä 2.9.2008</p>		
<p>Julkaisun nimi Oikeusministeriön kirjastopalveluiden kehittäminen</p>			
<p>Julkaisun osat</p>			
<p>Tiivistelmä</p> <p>Oikeusministeriön kirjastotyöryhmän tehtävänä oli</p> <ul style="list-style-type: none"> - arvioida ministeriön kirjasto- ja tiedonhakupalveluiden nykyinen tilanne - selvittää erityisesti lainvalmistelun tietotuen nykytila ja kehittämistarpeet - kartoittaa aineistojen yhteishankintaa ja kirjastoyhteistyötä koskevat mahdollisuudet - arvioida kirjaston henkilöstö- ja tilatarpeet - valmistella ehdotukset kirjasto- ja tiedonhakupalveluiden kehittämiseksi. <p>Työryhmä kartoitti kirjasto- ja tiedonhakupalveluiden nykytilaa sekä lainvalmistelun tietotuen tarvetta ministeriön henkilöstölle tehdyn kyselyn avulla. Kirjastoaineistojen yhteishankinta- ja muista yhteistyömahdollisuuksista kuultiin mm. Eduskunnan kirjaston ja valtioneuvoston asiantuntijoita.</p> <p>Työryhmän toimenpide-ehdotukset ovat tiivistetysti seuraavat:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Laaditaan kokoelmapolitiikka ohjaamaan ministeriön kirjaston aineistohankintoja. 2. Perustetaan pysyvä kirjastotyöryhmä, joka toimii kirjaston kehittämisen ohjausryhmänä. 3. Vahvistetaan kirjastoyhteistyötä ministeriön kannalta keskeisten kirjastojen kanssa. 4. Keskitetään kaikki ministeriön kirja- ja kausijulkaisuhankinnat kirjastoon. 5. Parannetaan aineistojen käytettävyyttä kattavan luetteloinnin avulla. 6. Perustetaan käsikirjastoja, joihin kootaan keskeiset perusteokset ei-lainattavaan kokoelmaan. Tällöin aineistot ovat kaikkien virkamiesten käytettävissä tehokkaammin. 7. Kehitetään sähköisten informaatiolähteiden itsepalvelukäyttöä sekä käytön tukea. 8. Kehitetään lakihankkeiden tietotukea. 9. Uusitaan kirjastojärjestelmä ja liitytään valtioneuvostotason kirjastoyhteistyöhön. 10. Lisätään kirjaston juridista asiantuntemusta palkkaamalla kirjastoon juristi-tietoasiantuntija sekä tehostamalla ministeriön eri oikeudenalojen asiantuntijoiden osallistumista kirjaston kokoelmien kehittämiseen. <p>Kaikki osastot ja yksiköt kuitenkin hyötyvät hankintamenettelyjen selkiytymisestä sekä lehtikierron, kirjaston kaukolainapalvelun ja tiedonhakupalveluiden ulottamisesta kaikkiin osastoihin.</p>			
<p>Avainsanat: (asiasanat) kirjastopalvelut, tietopalvelu</p>			
<p>Muut tiedot (Oskari- ja HARE-numero, muu viitenumero) OM 11/016/2008</p>			
<p>Sarjan nimi ja numero Oikeusministeriön toiminta ja hallinto 2008:20</p>	<p>ISSN 1458-6436</p> <p>ISBN 978-952-466-725-8 (nid.) 978-952-466-726-5 (PDF)</p>		
<p>Kokonaissivumäärä 52</p>	<p>Kieli suomi</p>	<p>Hinta</p>	<p>Luottamuksellisuus julkinen</p>
<p>Jakaja Oikeusministeriö</p>		<p>Kustantaja Oikeusministeriö</p>	

PRESENTATIONSBLAD

JUSTITIEMINISTERIET

Utgivningsdatum
3.12.2008

<p>Författare (uppgifter om organet: organets namn, ordförande, sekreterare) Arbetsgruppen för utveckling av bibliotekstjänsterna</p> <p>Ordförande chefen för informationstjänsten Aki Hietanen Sekreterare informationsexpert Leena Palmén</p>	<p>Typ av publikation Arbetsgruppsbetänkande</p>		
	<p>Uppdragsgivare Justitieministeriet</p>		
	<p>Datum då organet tillsattes 2.9.2008</p>		
<p>Publikation (även den finska titeln) Utveckling av justitieministeriets bibliotekstjänster (Oikeusministeriön kirjastopalveluiden kehittäminen)</p>			
<p>Publikationens delar</p>			
<p>Referat</p> <p>Arbetsgruppen för utveckling av bibliotekstjänsterna hade till uppgift att</p> <ul style="list-style-type: none"> - bedöma ministeriets nuvarande biblioteks- och informationssökningstjänster - utreda i synnerhet lagberedningens nuvarande informationstjänster och utvecklingsbehov beträffande dessa - kartlägga möjligheterna till kollektiv upphandling av material och bibliotekssamarbete - bedöma bibliotekens behov av personal och lokaler - bereda ett förslag till utveckling av biblioteks- och informationstjänsterna. <p>Arbetsgruppen kartlade biblioteks- och informationstjänsternas nuläge samt lagberedningens behov av informationstjänster med hjälp av en enkät som skickades till personalen. I fråga om möjligheterna till kollektiv upphandling och andra samarbetsmöjligheter hörde arbetsgruppen bl.a. experter vid Riksdagens bibliotek och statsrådet.</p> <p>I sin korthet är arbetsgruppens åtgärdsförslag enligt följande:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Det utarbetas riktlinjer som ska styra upphandlingen av material till biblioteket. 2. Det grundas en permanent biblioteksarbetsgrupp som ska fungera som styrgrupp för utvecklingen av biblioteksverksamheten. 3. Bibliotekssamarbetet med för ministeriet relevanta bibliotek stärks. 4. Upphandlingen av böcker och tidskrifter i ministeriet görs centralt av biblioteket. 5. Användbarheten av materialet förbättras genom omfattande katalogisering. 6. Det grundas referensbibliotek bestående av de grundläggande verken som inte lånas ut. På detta sätt har samtliga tjänstemän bättre tillgång till materialet. 7. Självständig användning av elektroniska informationskällor och stödet för denna användning utvecklas. 8. Informationstjänsterna i samband med lagberedningsprojekt utvecklas. 9. Bibliotekssystemet utvecklas och det deltas bibliotekssamarbetet på statsrådsnivå. 10. Bibliotekets juridiska sakkunskap ökas genom att anställa en jurist-informationsexpert samt genom att intensifiera samarbetet med ministeriets sakkunniga inom olika rättsområden när det gäller utvecklandet av bibliotekets samlingar. <p>Alla avdelningar och enheter har nytta av att upphandlingsförfarandena blir klarare och att tidskriftscirkulationen, bibliotekets fjärrlånsystem och informationssökningstjänster utvidgas till att gälla alla avdelningar.</p>			
<p>Nyckelord bibliotekstjänster, informationstjänster</p>			
<p>Övriga uppgifter (Oskari- och HARE-nummer, andra referensnummer) JM 11/016/2008</p>			
<p>Seriens namn och nummer Justitieministeriets verksamhet och förvaltning 2008:20</p>	<p>ISSN 1458-6436</p>	<p>ISBN 978-952-466-725-8 (häft.) 978-952-466-726-5 (PDF)</p>	
<p>Sidoantal 52</p>	<p>Språk finska</p>	<p>Pris</p>	<p>Sekretessgrad Offentligt</p>
<p>Distribution Justitieministeriet</p>		<p>Förlag Justitieministeriet</p>	

Oikeusministeriölle

Oikeusministeriön asettaman kirjastopalvelujen kehittämistyöryhmän tehtävänä on 2.9.2008 allekirjoitetun asettamispäätöksen (OM 11/016/2008) mukaisesti ollut

- arvioida ministeriön kirjastopalveluiden nykytila
- selvittää erityisesti lainvalmistelun tietotuen nykytila ja kehittämistarpeet
- kartoittaa aineistojen yhteishankintaa ja kirjastoyhteistyötä koskevat mahdollisuudet
- arvioida kirjaston henkilöstö- ja tilatarpeet
- valmistella ehdotukset kirjasto- ja tiedonhakupalveluiden kehittämiseksi.

Työryhmä on työskentelynsä aikana päätenyt ehdottamaan useita toimenpiteitä ministeriön kirjastopalveluiden kehittämiseksi. Ehdotukset on koottu liitteenä olevaan muistioon, jonka työryhmä luovuttaa kunnioittaen oikeusministeriölle.

Helsingissä 3.12.2008

Aki Hietanen

Anne Hartoneva

Piritta Koivukoski

Päivi Leino-Sandberg

Tuula Linna

Eila Virta

Leena Palmén
Sihteeri

SISÄLLYS

1	TYÖRYHMÄN KESKEISET EHDOTUKSET	11
2	TYÖRYHMÄN TYÖSKENTELY	11
3	TAUSTA JA KIRJASTON NYKYTILA	12
3.1	Oikeusministeriön kirjastosta	12
3.2	Kirjaston historiaa	13
3.3	Kirjaston kokoelmista	14
3.4	Kirjaston henkilöressit	15
3.5	Kirjastot valtioneuvostossa	16
4	OM:N KIRJASTON PALVELUIDEN KEHITTÄMINEN	16
4.1	Kokoelmapolitiikka	16
4.2	Hankintapalvelut	17
4.3	Kausijulkaisujen hankinta ja lehtikierto	18
4.4	Tietopalvelut	19
4.4.1	Sähköiset informaatiolähteet ja käytön tuki	19
4.4.2	Lakihankkeille räätälöity tietotuki	20
5	KIRJASTOYHTEISTYÖN KEHITTÄMINEN	20
6	KOKOELMIEN KÄYTETTÄVYYDEN PARANTAMINEN	22
6.1	Nykyisten aineistojen järjestäminen ja seulonta	22
6.2	Käsikirjastot ja lainattavat aineistot	23
6.3	Kirjastotietokanta	24
7	KIRJASTON PALVELUITA KOSKEVA TIEDOTTAMINEN	24
8	KIRJASTON HENKILÖSTÖ- JA TILATARPEET	25
8.1	Henkilöstö	25
8.2	Tilat	25
9	KIRJASTOPALVELUIDEN OHJAUS JA TUKI	25
10	KEHITTÄMISEHDOTUSTEN KUSTANNUSVAIKUTUKSET	26

LIITTEET

- LIITE 1. Oikeusministeriön kirjastopalvelujen kehittämistyöryhmän asettaminen
- LIITE 2. Kirjastopalvelukyselyjen yhteenveto
- LIITE 3. Oikeusministeriön kirjaston palvelupyynnöseuranta ajalta 15.9-3.10.2008
- LIITE 4. Muistio oikeusministeriön hallinnonalan kirjastopalveluista
- LIITE 5. Muistio ministeriöiden kirjastojen toiminnasta ja niiden yhteistyöstä valtioneuvostossa
- LIITE 6. Säädosvalmisteluhankinnan tietotuki

1 TYÖRYHMÄN KESKEISET EHDOTUKSET

Työryhmän toimenpide-ehdotukset ovat tiivistetysti seuraavat:

1. Laaditaan kokoelmapolitiikka ohjaamaan ministeriön kirjaston aineistohankintoja.
2. Perustetaan pysyvä kirjastotyöryhmä, joka toimii kirjaston kehittämisen ohjausryhmänä.
3. Vahvistetaan kirjastoyhteistyötä ministeriön substanssin kannalta keskeisten kirjastojen kanssa.
4. Keskitetään kaikki ministeriön kirja- ja kausijulkaisuhankinnat kirjastoon.
5. Parannetaan aineistojen käytettävyyttä kattavan luetteloinnin avulla.
6. Perustetaan käsikirjastoja, joihin kootaan keskeiset perusteokset eilainattavaan kokoelmaan. Tällöin aineistot ovat kaikkien virkamiesten käytettävissä tehokkaammin.
7. Kehitetään sähköisten informaatiolähteiden itsepalvelukäyttöä sekä käytön tukea.
8. Kehitetään lakihankkeiden tietotukea.
9. Uusitaan kirjastojärjestelmä niin, että ministeriö voi liittyä valtioneuvostotason kirjastoyhteistyöhön.
10. Lisätään kirjaston juridista asiantuntemusta palkkaamalla kirjastoon juristi-tietoasiantuntija sekä tehostamalla ministeriön eri oikeudenalojen asiantuntijoiden osallistumista kirjaston kokoelmien kehittämiseen.

Keskeisin muutos nykytilaan on kirjaston palveluiden ulottaminen aikaisempaa selkeämmin lainvalmisteluosaston ulkopuolelle. Erityisesti oikeushallinto-osasto tulee kiinteämmin kirjastopalveluiden piiriin. Kriminaalipoliittisen osaston osalta palveluiden tarve saattaa olla vähäisempi, koska kiinteä yhteistyö Kriminologisen kirjaston kanssa jatkuu. Erillisyyksiköiden näkökulmasta katsottuna kirjasto hankkii jatkossakin omiin kokoelmiin vain vähän muuta kuin oikeudellista aineistoa. Kaikki osastot ja yksiköt kuitenkin hyötyvät hankintamenettelyjen selkiytymisestä sekä lehtikierron, kirjaston kaukolainapalvelun ja tiedonhakupalveluiden ulottamisesta kaikkiin osastoihin.

2 TYÖRYHMÄN TYÖSKENTELY

Työryhmän tehtävänä on ollut 2.9.2008 allekirjoitetun asettamispäätöksen (liite 1) mukaisesti

- arvioida ministeriön kirjastopalveluiden nykytila
- selvittää erityisesti lainvalmistelun tietotuen nykytila ja kehittämistarpeet
- kartoittaa aineistojen yhteishankintaa ja kirjastoyhteistyötä koskevat mahdollisuudet

- arvioida kirjaston henkilöstö- ja tilatarpeet
- valmistella ehdotukset kirjasto- ja tiedonhakupalveluiden kehittämiseksi.

Työryhmään ovat kuuluneet Aki Hietanen (puheenjohtaja), Anne Hartoneva (KPO), Piritta Koivukoski (OHO), Päivi Leino-Sandberg (LAVO), Tuula Linna (LAVO) ja Eila Virta (KVY). Työryhmän sihteerinä on toiminut Leena Palmén.

Työryhmä on kuullut asiantuntijoina seuraavia henkilöitä:

- Sari Pajula, kirjaston johtaja, Eduskunnan kirjasto (kirjastoyhteistyö)
- Eeva-Liisa Tuomi-Kyrö, informaatikko, oikeuskanslerinvirasto (ministeriöiden kirjastot ja valtioneuvostoyhteistyö VNLib)
- Gunilla Häkli, vt. kirjaston johtaja, Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan kirjasto

Lisäksi työryhmän kirjastoyhteistyötä koskevia ehdotuksia varten on hankittu taustatietoja korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden kirjastojen sekä Kriminologisen kirjaston edustajilta.

Työn kuluessa toteutettiin kirjastopalveluja koskevat kyselyt ministeriön henkilökunnan keskuudessa. Kyselyiden yhteenveto on liitteenä 2.

3 TAUSTA JA KIRJASTON NYKYTILA

3.1 Oikeusministeriön kirjastosta

Oikeusministeriössä kirjasto kuuluu ministeriön hallintoyksikössä tietopalveluiden vastuualueeseen, joka aloitti toimintansa vuonna 2002. Tietopalveluiden vastuualue vastaa kirjaston lisäksi muun muassa ministeriön asiakirjahallinnosta (mukaan lukien kirjaamo, arkistotoimi, asiantuntijajärjestelmä), ministeriön julkaisutoiminnan ja sisäisen tiedotuksen koordinoinnista, EU-asiakirjojen hallinnoinnista ja jakelusta, säädöskokoelmasta, Finlex-tietopankista sekä oikeudellisia aineistoja koskevista tiedonhauista ja oikeudellisten aineistojen saatavuuteen liittyvistä tehtävistä. Tietopalvelujen vastuualueella työskentelee kaikkiaan yhdeksän henkilöä, joista kirjaston tehtävissä kaksi henkilöä.

Oikeusministeriön kirjasto on ministeriön virkamiesten omaan käyttöön tarkoitettu kirjasto. Ministeriön kirjaston kirjoja ei pääsääntöisesti lainata ulkopuolisille, mutta ministeriön omien julkaisusarjojen julkaisuja lainataan myös ulkopuolisille, ja ne ovat lisäksi verkkojakelussa ministeriön verkkosivuilla. Kirjastolla on oma OMKI-tietokanta (Oracle-pohjainen), johon ministeriön virkamiehillä on pääsy (www.finlex.fi/omki). Kirjaston käytännön toiminnasta vastaavat tietoasiantuntija ja tietopalvelusihteerit.

Tietoasiantuntija ja tietopalvelusihteeri huolehtivat myös oikeudellisten aineistojen tiedonhauista. Suurin osa kirjasto- ja tiedonhakupalvelujen asiakkaista on lainvalmisteluosaston henkilöstöä.

Kirjaston kokoelmat sijaitsevat Eteläesplanadi 10:n 2. kerroksessa ja 0. kerroksessa. Ministeriön kirjaston henkilöstö (tietoasiantuntija ja tietopalvelusihteeri) vastaavat mm. seuraavista tehtävistä:

- kirjojen, artikkeleiden ja muiden aineistojen hankkiminen erityisesti lainvalmistelijoille
- tietojen hankinta ulko- ja kotimaisista sähköisistä tietopankeista
- aineistonhankinnan yhteistyö eduskunnan kirjaston ja Helsingin yliopiston kirjaston kanssa (mukaan lukien tiedonhaut, lainaukset ja kaukolainat)
- yhteistyö yleisten ja tieteellisten kirjastojen sekä OM:n hallinnon alan kirjastojen kanssa (kaukolainat)
- kirjaston kokoelmien ja kirjastotilojen hallinnointi
- ministeriön lehtikierron hallinnointi
- lakikirjojen hankinnan koordinointi
- sisällysluetteloiden kokoaminen ja toimittaminen lainvalmisteluosaston viikkotiedotteeseen
- valtioneuvoston sekä eduskunnan kirjaston avustaminen lainaamalla tai kopioimalla julkaisuja ja artikkeleita
- ulkopuolisiin kyselyihin vastaaminen ja avustaminen tiedon löytymiseksi.

Liitteenä 3 on kooste kirjaston palvelupyynnöistä ajalta 15.9-3.10.2008. Se antaa kuvan kirjaston tehtävien monimuotoisuudesta.

Ministeriön osastoista oikeushallinto-osastolla ja kriminaalipoliittisella osastolla on pieni käsikirjasto, jossa on muun muassa lakikirjoja ja virallisia julkaisuja. Ainoastaan oikeushallinto-osastolla on kirjastoa varten erillinen tila, jossa on myös työpöytä ja tietokone. Kriminaalipoliittinen osasto käyttää laajasti Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksessa toimivaa Kriminologista kirjastoa, joka on kriminaalitieteisiin erikoistunut tieteellinen kirjasto. Ministeriön erillisyksiköillä ei ole omia käsikirjastoja.

3.2 Kirjaston historiaa

Ministeriön kirjaston historialliset juuret ovat lainvalmistelukunnan ja lainvalmisteluosaston kirjastossa ja kirjaston henkilöstö kuului vuoteen 2003 asti lainvalmisteluosastoon. Oikeusministeriön peruskirjasto on vuodelta 1884, sillä lainvalmistelukunnan 100-vuotishistoriikin mukaan osastolla on ”aina ollut kirjasto”. Oikeusministeriön edeltäjä oli Suomen senaatin oikeustoimituskunta, joka perustettiin jo vuonna 1892. Kirjaston kokoelmissa on edelleen useita Senaatin oikeustoimituskunnan leimalla varustettuja kirjoja, joista osa on julkaistu 1700-luvulla. Lainvalmisteluosaston edeltäjä puolestaan oli vuonna 1884 perustettu

lainvalmistelukunta, joka toimi Keisarillisen Suomen senaatin yhteydessä ja jonka tehtävänä oli valmistella lakeja.

Oikeusministeriön kirjaston vaiheet ovat koko sen historian ajan olleet yhteydessä ministeriön hallinnollisiin muutoksiin. Vuosina 1922-1959 ministeriössä oli kaksi osastoa, lainsäädäntö- ja oikeushallintoasiain osasto sekä vankeinhoitoasiainosasto. Lainvalmistelukunta muutettiin vuonna 1922 lainsäädäntö- ja oikeushallintoasiain osaston yhdeksi toimistoksi ja samalla lainvalmistelukunnan kirjasto siirtyi oikeusministeriön alaisuuteen. Lainsäädäntö- ja oikeushallintoasiain osasto jaettiin vuonna 1960 kahtia oikeushallinto-osastoksi (OHO) ja lainsäädäntöosastoksi (jonka nimi muutettiin vuonna 1978 lainvalmisteluosastoksi (LAVO)). 1960-luvun alussa kirjaston aineistoja seulottiin aktiivisesti ja esimerkiksi laaja kokoelma vanhaa saksankielistä oikeuskirjallisuutta lahjoitettiin Eduskunnan kirjastolle.

Lainvalmisteluosaston kirjastoon liitettiin Eteläesplanadi 10:n kiinteistöremontin valmistuttua vuonna 1984 oikeushallinto-osaston käsikirjasto. Vuonna 1986 oikeushallinto-osasto jaettiin kahtia yleiseksi osastoksi ja oikeushallinto-osastoksi, mutta kirjaston toimintaan tämä organisaatiomuutos ei vaikuttanut. Oikeushallinto-osaston muuttaessa eri kiinteistöön (Kasarmikatu 42) 1990-luvun lopussa osastolle alkoi karttua erillinen käsikirjasto. Vuonna 2001 vankeinhoito-osasto lakkautettiin ja sen tilalle perustettiin kriminaalipoliittinen osasto sekä rikosseuraamusvirasto. Aiemmasta vankeinhoitolaitoksen kirjastosta tuli samassa yhteydessä Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksessa toimiva Kriminologinen kirjasto.

Tarkempaa tietoa ministeriön sekä OM:n hallinnonalan kirjastoista on liitteessä 4.

3.3 Kirjaston kokoelmista

Oikeusministeriön kirjaston kokoelmissa on noin 60 000 nidettä. Uutuuskartunta oli vuonna 2007 noin 400 nidettä ja vuonna 2008 tähän mennessä noin 350 nidettä. Kirjaston kokoelmat koostuvat seuraavista aineistoista:

- virallisjulkaisut ja säädöskokoelmat (Pohjoismaat, EU:n virallinen lehti),
- oikeustapauskokoelmat (Pohjoismaat, EY:n tuomioistuin, Euroopan ihmisoikeustuo-mioistuin, EFTAn tuomioistuin),
- lakikirjat (Pohjoismaat sekä eräät muut Euroopan maat muun muassa Ranska ja Saksa),
- kausijulkaisut (vuonna 2008 on tilattu 42 ulkomaista ja 26 kotimaista kausijulkaisua),
- monografiat (ministeriön vastuulla olevilta oikeudenaloilta).

Kirjaston kokoelmat on luokiteltu oikeudellisen JUR-luokituksen mukaan, joka on käytössä muun muassa Eduskunnan kirjastossa.

Kotimaisista tietopankeista ja tietokannoista ovat käytössä muun muassa Finlex, Suomen Laki, Edilex, WSOYpro:n lainsäädäntötietokanta, eduskunnan tietokannat, kotimaisten yliopistokirjastojen yhteistietokannat LINDA ja ARTO, Åbo Akademin ihmisoikeuskirjallisuuden tietokanta FINDOC, Vaasan Laki –tietokanta ja EU-asioiden EUTORI-järjestelmä.

Ulkomaisista oikeudellisen alan tietopankeista on tiedonhakuihin käytössä lukuisia maksuttomia tietopankkeja (Ruotsin Lagrummet www.lagrummet.se, Norjan Lovdata www.lovdato.no, Tanskan Retsinfo www.retsinfo.dk, EU:n EUR-Lex eur-lex.europa.eu, PreLex europa.eu/prelex ja Euroopan parlamentin Legislative Observatory www.europarl.europa.eu, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen HUDOC www.echr.coe.int). Lisäksi kirjastoon on hankittu maksullisia tietokantoja kuten Ruotsin Rättsbanken ja Norjan Lovdatan maksullinen osa. Muita ulkomaisia tietokantoja, joihin on hankittu käyttöoikeus, on muun muassa OECD:n OLIS-tietokanta ja YK:n sopimustietokanta.

Kirjaston materiaali on luetteloitu OMKI-tietokantaan, jossa on noin 12.000 viitettä. Tietokannassa ei ole artikkeliviitteitä. OMKI-tietokanta luotiin vuosina 1991-92 siirtämällä tiedot kirjakortistosta ja vuodesta 1992 lähtien julkaisut on luetteloitu suoraan tietokantaan. Tietokannassa on tiedot myös oikeushallinto-osaston aineistoista (noin tuhat nidettä).

3.4 Kirjaston henkilöresurssit

Lainvalmistelukunnan kirjastosta vastasi vuodesta 1920 lähtien 1930-luvun loppuun saakka kuukausipalkkainen kirjastonhoitaja. Sen jälkeen kirjaston toiminnasta vastasi vuoteen 1984 saakka lainvalmisteluosaston (aiemmin lainvalmistelukunnan) virkamies sivutoimisesti. Vuonna 1985 lainvalmisteluosastolle perustettiin kirjastonhoitajan virka, joka pari vuotta myöhemmin muutettiin toimenkuvaa paremmin vastaavaksi informaation viraksi. Ministeriö oli osaltaan valtionhallinnon kirjasto- ja tietopalvelujen edelläkävijä ja suunnan näyttäjä, sillä virka oli ensimmäinen valtionhallintoon perustettu informaation virka. Virka muutettiin tietoasiantuntijan viraksi vuonna 2004. Lisäksi kirjastossa on ollut tietopalvelusihteerin virka vuodesta 1997 lähtien.

Kirjaston tietoasiantuntijan keskeisin tehtäväkenttä kirjaston kokoelmien ylläpidon lisäksi ovat aineistonhankinta- ja tiedonhakupyynnöt. Tiedonhaut tehdään käyttämällä oman kirjaston kokoelmia ja tietopankkiyhteyksiä, muiden kotimaisten sekä varsinkin ulkomaisten tieteellisten kirjastojen palveluja, kääntymällä suoraan koti- ja ulkomaisten viranomaisten ja kontaktihenkilöiden puoleen sekä kaukolainaamalla materiaalia kotimaasta, muista Pohjoismaista sekä ulkomailta.

3.5 Kirjastot valtioneuvostossa

Valtioneuvostossa kaikilla ministeriöillä on erillinen kirjasto. Poikkeuksina ovat valtiovarainministeriö ja valtioneuvoston kanslia, joilla on yhteinen kirjasto sekä liikenne- ja viestintäministeriö, jonka kirjasto muutettiin vuonna 2005 osastojen käsikirjastoiksi. Hallinnollisesti kirjastot kuuluvat ministeriöissä tietopalveluihin. Ministeriöiden kirjastoissa on keskimäärin 1-3 henkilöä kokoelma- ja tiedonhakutehtävissä. Ministeriöiden kirjasto- ja tiedonhakupalveluiden kannalta erityisessä roolissa on Eduskunnan kirjasto, jonka kaikki palvelut ovat ministeriöille maksuttomia.

Kirjastoaineistojen hallinnassa useimmat ministeriöiden kirjastot käyttävät PrettyLib-kirjastojärjestelmää. Poikkeuksena ovat opetusministeriö, ympäristöministeriö sekä oikeusministeriö. Valtioneuvostossa on ollut kolmen vuoden ajan käynnissä kirjastojen järjestelmäyhteistyöhanke VNLib, jossa PrettyLib-kirjastojärjestelmää käyttävät ministeriöt ovat toteuttaneet yhteisen kirjastotietokannan ylläpidon. VNLib-hankkeen tavoitteena on säästää laite- ja ohjelmistokustannuksissa, keskittää tekninen ylläpito, ohjelmistotuki ja käyttäjähallinta sekä koota kirjastopalveluita valtioneuvoston Senaattori-intranettiin. Tulevaisuudessa on mahdollista tehdä myös kokoelmayhteistyötä ja kehittää uusia, yhteiseen tietojärjestelmään perustuvia palveluita ja toimintamuotoja.

VNLib-kirjastohankkeessa ovat nykyisin mukana puolustusministeriö, sisäasiainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, ulkoasiainministeriö, valtiovarainministeriö ja valtioneuvoston kanslia sekä oikeuskanslerinvirasto. VNLib-yhteistyöhön ovat tietyvästi liittymässä vuoden 2009 aikana muun muassa maa- ja metsätalousministeriö ja työvoima- ja elinkeinoministeriö.

Ministeriöiden kirjastojen toimintaa ja valtioneuvostoyhteistyötä on kuvattu tarkemmin liitteessä 5.

4 OM:N KIRJASTON PALVELUIDEN KEHITTÄMINEN

4.1 Kokoelmapolitiikka

Työryhmä ehdottaa, että kirjaston kokoelmaan hankitaan jatkossa aineistoa suunnitelmallisemmin kuin tähän asti. Ministeriön kirjastolle on tarpeen laatia selkeä kokoelmapolitiikka, jossa linjataan mitä aineistoja hankitaan omaan kokoelmaan. Lisäksi määritellään aineistot, joissa tukeudutaan muiden kirjastojen kokoelmiin. Kokoelmapolitiikan linjaukset ohjaavat kirjaston hankintatoimintaa, kokoelmatyötä samoin kuin kirjastoyhteistyön kehittämistä. Siksi sen merkitys kirjaston kehittämisessä on hyvin keskeinen.

Kokoelmapolitiikka laaditaan vuoden 2009 aikana. Se hyväksytään asetettavassa kirjastotyöryhmässä kirjaston henkilökunnan tekemän ehdotuksen pohjalta. Ehdotusta varten kuullaan erikseen nimettäviä substanssialueiden asiantuntijoita.

Työryhmän mielestä kokoelmapolitiikkaa laadittaessa tulee ottaa huomioon seuraavat periaatteet:

1. Kirjaston omissa kokoelmissa tulee olla kattavasti ns. perusaineistot. Niillä tarkoitetaan ministeriön substanssialueiden keskeisiä aineistoja, joiden käyttötarve virkamiesten työssä on jatkuvaa. Tällä periaatteella pyritään varmistamaan virkamiesten työn sujuvuus.
2. Toinen keskeinen periaate on kustannustehokkuus. Siksi aineistot, joiden käyttötarve on kertaluonteista tai satunnaista hankitaan kirjaston kokoelmiin vain poikkeustapauksessa. Ensisijaisesti nämä aineistot pyritään lainaamaan muista kirjastoista.
3. Ministeriön kirjasto pyrkii pysyvään kokoelmayhteistyöhön muiden kirjastojen kanssa, jolloin kirjastot voivat päällekkäisyyksien välttämiseksi myös sopia erikoistumisalueista.
4. Ministeriön kirjaston vahva oikeudellisen tutkimuskirjaston rooli säilytetään. Siksi kokoelma koostuu pääasiassa lainvalmisteluosaston, oikeushallinto-osaston ja kriminaalipoliittisen osaston substanssialueiden aineistoista. Lisäksi kokoelmassa tulee olla keskeiset virallisiaineistot kuten valtiopäiväasiakirjat, koti- ja ulkomaiset säädös- ja oikeustapausaineistot, komitea- ja työryhmämietinnöt sekä lisäksi muun muassa hakuteokset, sanakirjat ja oikeustilastot. Muita aineistoja (esim. yleis-, henkilöstö- ja taloushallinto) on jatkossakin järkevää hankkia kokoelmiin vain vähäisiä määriä.
5. Kokoelman kehittämisessä pyritään sähköisen aineiston lisäämiseen. Myös joidenkin virallisiaineistojen (esimerkiksi EU:n virallinen lehti ja ulkomaiset säädösaineistot) osalta voidaan selvittää mahdollisuutta luopua kokonaan painetuista aineistoista, jos ne mahdollisissa häiriötilanteissa voidaan nopeasti ja luotettavasti saada käyttöön yhteistyökirjastoista.

4.2 Hankintapalvelut

Työryhmä ehdottaa, että kaikki ministeriön kirja- ja kausijulkaisuhankinnat keskitetään kirjastoon, joka koordinoi hankintoja päällekkäisyyksien välttämiseksi. Samalla hyödynnetään kirjaston edulliset hankintakanavat. Keskittämisen etuna myös on, että hankintakustannuksia voidaan seurata ministeriötasolla nykyistä paremmin.

Työryhmän mielestä on tärkeää, että ministeriön kirjaston hankintakäytännöistä laaditaan koko ministeriötä koskeva ohjeistus. Hankintamenettely olisi pääpiirteissään seuraavanlainen:

1. Hankinta-aloitteet tulevat pääsääntöisesti osastoilta ja yksiköistä. Kirjasto hankkii oma-aloitteisesti virallisjulkaisut sekä muuta vakiintunutta kokoelmiin kuuluvaa aineistoa.
2. Hankinta-aloitteen yhteydessä tarkistetaan, onko aineiston käyttötarve jatkuva vai olisiko kaukolainausta perustellumpi tapa hankkia aineisto virkamiehen käyttöön.
3. Kalliiden ja harvinaisempien erikoisaineistojen hankinnasta keskustellaan tarvittaessa substanssiasiantuntijan kanssa.
4. Kirjasto tarkistaa, onko aineistoa mahdollisesti jo olemassa tai tilattu. Lisäksi tarkistetaan, ettei kysymyksessä ole sisällöltään muuttumaton lisäpainos.
5. Kirjaston kustannuksella hankitaan pääsääntöisesti yksi kappale kokoelmaan. Mahdolliset lisäkappaleet hankitaan osastojen tai yksiköiden omalla kustannuksella. Kirjasto kuitenkin hoitaa hankinnan, ja myös omalla kustannuksella hankitut aineistot luetteloidaan kirjastotietokantaan.
6. Kirjasto hoitaa lainaamisen, jos hankinnan sijasta päädytään aineiston kaukolainaamiseen toisesta kirjastosta.

4.3 Kausijulkaisujen hankinta ja lehtikierto

Ministeriön lehtihankinnoissa on syksyllä 2008 siirrytty Hansel Oy:n puitesopimusjärjestelyyn. Kaikki hankinnat tehdään jatkossa keskitetysti Hanselin kilpailutuksen voittaneen Swets Information Services AB -nimisen lehtivälittäjäyrityksen kautta. Syksyn 2008 aikana siirretään kaikki lehtitilaukset Swets Information Services Ab:ille. Tämän jälkeen hankintojen hallinnointi (tilaukset, peruutukset, laskutus ja reklamointi) hoidetaan sähköisen SwetsWise -tilaushallintajärjestelmän avulla.

Työryhmä ehdottaa, että kausijulkaisujen hankinnassa noudatetaan seuraavia hankintaperiaatteita:

1. Kausijulkaisut hankitaan osastojen ja yksiköiden ehdotusten perusteella.
2. Kutakin kausijulkaisua hankitaan pääsääntöisesti yksi kappale. Kirjasto vastaa näiden kirjaston kokoelmaan hankittavien kausijulkaisujen kustannuksista sekä hankintojen hallinnoinnista.
3. Osastot ja yksiköt hankkivat itse päivä- ja viikkolehdet omalla kustannuksellaan samoin kuin mahdolliset lisäkappaleet kirjaston kokoelmiin jo tilatuista kausijulkaisuista. Osastot ja yksiköt hallinnoivat näiden itse tilaamiensa lehtien hankintaa SwetsWisem kautta.

Työryhmän näkemys on, että painettujen lehtien määrää pitäisi pyrkiä vähentämään, jos lehdestä on tarjolla kustannuksiltaan kohtuullinen sähköinen versio. Siksi ministeriön tilaamien lehtien sähköisten rinnakkaisversioiden saatavuus, käytettävyys ja kustannukset tulee selvittää. Selvitys teh-

dään vuoden 2009 aikana, kun lehtitilausten siirto Swetsille on saatu päätökseen.

Edilexin kautta ovat jo tällä hetkellä sähköisinä käytettävissä Defensor Legis, JFT, Lakimies, Oikeus ja Oikeustieto. Vuotta vanhempien lehtien vapaa käyttö sisältyy ministeriölle ostettuun ns. peruspalveluun. Lisäksi kirjaston käyttäjätunnuksella saa myös uusimmat lehdet sähköisinä.

Työryhmä ehdottaa myös, että selvitetään mahdollisuudet vähentää painettujen lehtien määrää tehostamalla ammattilehtien lehtikiertoa. Tällöin lehtien kierrättämisen sijasta siirryttäisiin sisällysluettelopakettiin. Lehti säilytetään kirjastossa, jossa sen voi käydä lukemassa tai kopioimassa. Lisäksi kirjasto toimittaa pyynnöstä artikkelikopioita. Lehtikierron jatkokehittäminen tapahtuu yhteistyössä osastojen ja yksiköiden kanssa ottaen myös huomioon artikkelien kopiointitarve sekä siitä syntyvät kustannukset ja kirjastolle aiheutuva lisätyö. Lisäksi selvitetään sähköisten sisällysluetteloiden saatavuutta.

4.4 Tietopalvelut

4.4.1 Sähköiset informaatiolähteet ja käytön tuki

Ministeriön kirjaston keskeinen palvelumuoto on sähköisten informaatiolähteiden tarjoaminen virkamiesten käyttöön. Keskeisimmät oikeudelliset informaatiolähteet ovat pääasiassa jo nyt virkamiesten käytössä. Sähköisten informaatiolähteiden tarjonta kuitenkin lisääntyy jatkuvasti, mutta käyttäjäkyselyt osoittivat, ettei niitä tunneta kovin hyvin. Siksi informaatiolähteiden jatkuva seuraaminen ja virkamiesten työtä tukevien laadukkaiden informaatiolähteiden hankkiminen on kirjaston keskeinen palvelutehtävä.

Virkamiehet tarvitsevat asiantuntija-apua informaatiolähteiden käytössä sekä tukea ja neuvontaa konkreettiseen tiedonhakuun. Myös harjaantuneet sähköisten lähteiden käyttäjät kokevat, että tiedonhaku on aikaa vievää. Siksi kokenut informaattikko voi säästää asiantuntijan aikaa huomattavasti.

Työryhmän mielestä sähköisten informaatiolähteiden itsepalvelukäyttöä ja siihen liittyvää tukea tulee kehittää muun muassa seuraavien toimenpiteiden avulla:

1. Keskeiset lähteet tulee olla kootusti saatavilla Senaattorista ja/tai OI-VA-intranetin kautta.
2. Kirjasto järjestää tiedonhakukoulutusta sekä antaa tietokantojen käytön tukea ja neuvontaa.
3. Kirjasto tekee virkamiesten pyynnöstä tiedonhakuja, jolloin erikseen voidaan sopia, tarvitaanko jonkin lähteen jatkuvaa seurantaa jollekin asiakasryhmälle.

4.4.2 Lakihankkeille räätälöity tietotuki

Työryhmä ehdottaa, että lakihankkeille tarjottavaa tietotukipalvelua lähdetään kokeiluluonteisesti tarjoamaan ministeriön virkamiehille vuoden 2009 aikana. Tietotuen valtioneuvostotasoinen toimintamalli on kuvattu tarkemmin liitteessä 6.

Varsinkin laajoissa ja aiemmin sääntelemättömissä lakihankkeissa voi tietopohjan kokoaminen olla työlästä. Valmistelija voi säästää aikaa sillä, että kirjasto hankkii keskeisen tausta-aineiston hankkeen käynnistyessä. Tarve on luonnollisesti hankekohtainen ja siksi tietotuki räätälöidään kullekin hankkeelle erikseen. Tietotuesta voi olla hyötyä erityisesti kansainvälisen oikeusvertailevan aineiston hankinnassa.

Valmistelijalle koituu ajan ja vaivan säästöä vain, jos tietotukea antavalla on riittävä juridinen osaaminen.

Kansainvälisen oikeusvertailevan aineiston hankinta on vaativa tehtävä. Se edellyttää kyseisen maan oikeusjärjestyksen perusteiden tuntemista, kielitaitoa ja kykyä arvioida informaatiolähteen luotettavuus. Eduskunnan kirjastolla on pitkäaikainen kokemus ulkomaisten oikeuslähteiden käytöstä. Ministeriön kirjasto kanavoi tarvittaessa Eduskunnan kirjaston asiantuntijapalvelut lakihankkeen käyttöön.

Jos ministeriön kirjastossa työskentelee juridisen koulutuksen saanut informaattikko, hän voisi mahdollisesti myös toimia EU:n oikeusministeriöiden lainsäädännöllisen yhteistyön verkoston kontaktipisteenä Suomessa. Verkosto on perustettu marraskuussa 2008 EU:n neuvoston päätöslauselmalla ja sen toiminta käynnistyy vuoden 2009 alkupuolella. Verkoston tavoitteena on eri EU-maiden kansallista lainsäädäntöä ja oikeusjärjestelmiä koskevan tiedonvaihdon lisääminen.

5 KIRJASTOYHTEISTYÖN KEHITTÄMINEN

Ministeriön kirjasto on toiminut tähänkin asti yhteistyössä muiden kirjastojen kanssa. Kaukolainaus on ollut pääasiallinen yhteistyömuoto.

Työryhmä katsoo, että kirjastoyhteistyötä tulee aktiivisesti kehittää edelleen. Jatkossa tulee erityisesti selvittää mahdollisuudet konkreettisempaan kokoelmayhteistyöhön kustannustehokkuutta silmällä pitäen. Tarvittaessa tulee harkita myös yhteistyön dokumentointia esimerkiksi keskinäisellä pöytäkirjalla tai palvelusopimuksella.

Keskeiset yhteistyötahot ja yhteistyömahdollisuudet ovat seuraavat:

1. Eduskunnan kirjasto

Eduskunnan kirjaston rooli oikeudellisen aineiston keskuskirjastona on keskeinen, joten erityisesti kokoelmiin liittyvää yhteistyötä tulee tiivistää.

tää edelleen. Kokoelmissa on kattavasti kotimainen oikeuskirjallisuus ja muu oikeudellinen aineisto sekä runsaasti ulkomaista aineistoa. Kirjasto on myös EU:n tallekirjasto, joten EU:n julkaisema virallisaineisto on hyvin saatavissa.

Kirjastossa on tehokas tietopalvelu, joka avustaa aineiston hankinnassa, tekee tiedonhakuja sekä tukee kirjastoon hankittujen oikeudellisten tietokantojen käytössä. Erityisesti kirjasto tarjoaa apuaan säädösvalmistelijoille kansainvälisen oikeusvertailevan aineiston hankinnassa. Ministeriön virkamiehet voivat myös käyttää kaukolainapalvelua. Kirjasto tarjoaa ministeriöasiakkaille tiedonhankinnan koulutusta.

2. Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan kirjasto

Ministeriön kirjastolla on vakiintuneet suhteet oikeustieteellisen tiedekunnan kirjastoon. Sekä kirja- että kausijulkaisukokoelmaa on käytetty paljon. Kirjastoon on hankittu laaja valikoima oikeudellisia kausijulkaisuja, joita ministeriön kirjasto pyrkii hyödyntämään. Lisäksi tiedekunnan kirjastossa on mahdollista käyttää ulkomaisia maksullisia oikeuskirjallisuutta ja oikeustapauksia sisältäviä tietokantoja.

Tiedekunnan kirjaston palvelut saattavat lähivuosina muuttua Helsingin yliopiston kirjastojen uudelleen organisoinnin myötä. Jatkossa oikeustieteellinen kirjasto tulee olemaan osa ns.keskustakampuksen kirjastoa.

Tiedekunnan kirjaston puolelta on toivottu vastavuoroista yhteistyötä erityisesti oikeustieteen tutkijoiden aineistohankintoihin liittyen.

3. Hallinnonalan tuomioistuinten kirjastot

Tuomioistuinten kirjastot ovat luonnollisia yhteistyötahoja ministeriön kirjastolle. Varsinkin korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden kirjastot sijaitsevat Helsingin keskustassa ministeriön välittömässä läheisyydessä. Tuomioistuinten kirjastot toimivat jo tällä hetkellä yhteistyössä keskenään ja käyttävät yhteistä Justiinakirjastotietokantaa. Liittymällä näiden kirjastojen välillä jo toimivaan yhteistyöhön voidaan saavuttaa selkeitä hyötyjä. Pitemmällä aikavälillä voidaan kirjastojärjestelmäyhteistyön avulla tavoitella myös laajempaa kokoelmayhteistyötä.

4. Kriminologinen kirjasto

Yhteistyötä Kriminologisen kirjaston kanssa jatketaan edelleen. Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksessa toimiva Kriminologinen kirjasto on kriminaalitieteisiin erikoistunut tieteellinen kirjasto, jonka kautta on käytettävissä runsaasti kansainvälisiä julkaisuja sähköisessä muodossa. Ministeriön kriminaalipoliittinen osasto kuuluu sen ensisijaisiin asiak-

kaisiin. Osaston virkamiehet käyttävät kirjaston aineistoja säännöllisesti ja ovat muun muassa kirjaston lehtikierron piirissä. Kirjastotietokanta on käytettävissä Kontranet-intranetin kautta. Kriminologinen kirjasto on lisäksi mukana World Criminal Justice Library Network – nimisessä kansainvälisessä verkostossa.

5. Ministeriöiden kirjastot ja valtioneuvostotason yhteistyö

Työryhmä ehdottaa, että ministeriön kirjasto liittyy valtioneuvoston piirissä toimivaan kirjastojärjestelmäyhteistyöhön. Ns. VNLib-järjestelmähanke kokoaa tällä hetkellä yhteen kuuden ministeriön PrettyLib-kirjastotietokannat. Vuoden 2009 aikana kaksi uutta ministeriötä on liittymässä mukaan. VNLibin tavoitteena on säästää kirjastojärjestelmän teknisessä ylläpidossa keskittämällä ohjelmistotuki ja käyttäjähallinta. Lisäksi tavoitellaan konkreettista kokoelmayhteistyötä. VNLib-yhteistyön kautta saadaan ministeriön käyttöön muiden ministeriöiden substanssiin liittyvät aineistot, julkaisut sekä yleis-, henkilö- ja taloushallinnon aineistoja.

6 KOKOELMIEN KÄYTETTÄVYYDEN PARANTAMINEN

6.1 Nykyisten aineistojen järjestäminen ja seulonta

Ministeriön kirjaston kokoelmaa ei ole seulottu lähes kymmeneen vuoteen. Osa kirjoista on hankittu suoraan valmistelijoiden käyttöön. Myös jonkin verran alun perin kirjastoon hankittuja kirjoja on käytännössä pysyvässä lainassa.

Työryhmä katsoo, että kokoelmien järjestäminen ja seulonta on välttämätöntä ja että seuraavat toimenpiteet tulisi käynnistää mahdollisimman pian.

1. Kaikki ministeriön varoilla hankitut kirjat – myös työhuoneissa olevat – inventoidaan. Inventoinnista vastaa kirjaston henkilökunta yhteistyössä virkamiesten kanssa.
2. Työhuoneiden kirjojen inventoinnin yhteydessä selvitetään kunkin virkamiehen kanssa tarve pitää kirja edelleen omassa työhuoneessa. Jos tarvetta ei ole, kirja palautetaan kirjastoon.
3. Kaikki inventoidut aineistot luetteloidaan kirjastotietokantaan, jonne merkitään myös sijaintitieto (myös työhuoneet). Kirjojen käytettävyyttä parannetaan huomattavasti sillä, että sijaintitieto käy ilmi kirjastotietokannasta. Tällöin myös työhuoneissa olevat kirjat ovat kaikkien virkamiesten käytettävissä satunnaiseen käyttötarpeeseen. Kirjan sijaintitieto on vain kirjaston henkilökunnan käytössä.

4. Inventaarion jälkeen tehdään seulonta eli poistetaan kokoelmaan kuumattomat aineistot. Seulonta perustuu seulontasuunnitelmaan, jonka kirjaston henkilökunta valmistelee kokoelmapolitiikan pohjalta yhteistyössä substanssiasiantuntijoiden kanssa.
5. Kirjastotyöryhmä hyväksyy lopullisesti seulontasuunnitelman, jonka laadinnassa noudatetaan seuraavia periaatteita:
 - Kokoelmaan jäävät ns. perusaineistot substanssialueittain kuitenkin niin, että kotimainen oikeuskirjallisuus säilytetään kokonaisuudessaan;
 - ulkomainen, vieraisiin oikeusjärjestyksiin liittyvä vanhentunut aineisto poistetaan (esimerkiksi kirjamuotoiset ulkomaiset säädökset);
 - virallisaineistoja säilytetään käsikirjastokäytössä 1-2 täydellistä sarjaa ja ylimääräiset kappaleet poistetaan;
 - arvioidaan mahdollisuus poistaa sähköisinä saatavissa olevien virallisjulkaisujen painetut kaksoiskappaleet;
 - poistettava aineisto tarjotaan yhteistyökirjastoihin tai varastokirjastoon Kuopioon tai hävitetään.

6.2 Käsikirjastot ja lainattavat aineistot

Työryhmä katsoo, että kokoelmien käytettävyyden tehostamiseksi keskeisten, laajasti käytettyjen aineistojen kokoamista käsikirjastoihin tulee edistää. Käsikirjastosta ei aineistoa lainattaisi vaan virkamies voisi käydä lukemassa ja/tai kopioimassa käsikirjastoaineistoa kirjaston tiloissa.

Oikeushallinto-osaston ja kriminaalipoliittisen osastojen aineistot muodostavat jo nykyisin käsikirjastot, joten niiden asema tulisi vakiinnuttaa.

Lisäksi työryhmä ehdottaa, että ministeriön pääkirjastoon kootaan erillinen käsikirjasto. Ensimmäisessä vaiheessa sinne keskitetään virallisjulkaisut kuten valtiopäiväasiakirjat, koti- ja ulkomaiset säädös- ja säädösvalmisteluaineistot, oikeustapauskokoelmat sekä muun muassa hakuteokset, sanakirjat ja oikeustilastot. Jatkokehitystyönä selvitetään mahdollisuutta koota kutakin oikeudenalaa koskevat perusaineistot käsikirjastoon.

Käsikirjaston perustamisen edellytyksenä on, että kokoelma on nimetyn henkilön hoidossa.

Muu kuin käsikirjastoaineisto olisi vapaasti lainattavissa. Lainaus tapahtuu itsepalveluna nykyisen käytännön mukaisesti. Pitkällä aikavälillä on mahdollista selvittää esimerkiksi PrettyLib-kirjastojärjestelmään lisätoimintona sisältyvän sähköisen lainausjärjestelmän käyttöönottoa.

6.3 Kirjastotietokanta

Ministeriön kirjastotietokanta OMKI on otettu käyttöön vuonna 1992. Kaikki kirjastoon hankitut kirjat on luetteloitu OMKIin. Luokitus ja asiasanoitus perustuvat Eduskunnan kirjaston käytäntöön. OMKI on ministeriölle räätälöity järjestelmä, joka ei ole käytössä missään muualla. Sitä minkäänlainen järjestelmäyhteistyö muiden kirjastojen kanssa ei ole ollut mahdollista.

Työryhmä katsoo, että OMKIa ei enää kehitetä vaan kirjastojärjestelmä vaihdetaan uuteen. Esimerkiksi muiden ministeriöiden käytössä oleva PrettyLib -kirjastojärjestelmä on kehitetty nimenomaan pienten kirjastojen työkaluksi. Sen käyttöönotto mahdollistaisi ministeriön liittymisen valtioneuvoston VNLlib-yhteistyöhön, jolloin aineistojen yhteiskäyttö ministeriöiden välillä tehostuu. Yhteinen kirjastojärjestelmä myös helpottaa kirjaston luettelointityötä.

OM:n hallinnonalan tuomioistuimet käyttävät Lotus Notes -pohjaista Justiina-tietokantaa. Hallinnonalalla on suunnitteilla hanke kirjastojärjestelmän hankkimiseksi koko oikeuslaitokselle. Jos mahdollisessa kirjastojärjestelmähankinnassa päädytään samaan PrettyLib -järjestelmään, avautuvat mahdollisuudet kehittää järjestelmäyhteistyötä myös OM:n hallinnonalalla.

7 KIRJASTON PALVELUITA KOSKEVA TIEDOTTAMINEN

Ministeriön henkilöstölle tehty käyttäjäkysely toi esiin tarpeen tiedottamisen lisäämiseksi. Kirjaston palveluita ei yleisesti ottaen juurikaan tunneta varsinkaan lainvalmisteluosaston ulkopuolella.

Ministeriön kirjaston tiedottamisessa käytetään jatkossa pääasiallisesti OIVA-intranetiä. Sinne tehdään kirjaston palvelusivusto. Palvelusivuston rinnalla käytetään tarvittaessa myös sähköpostitiedottamista.

Palvelusivustolle on mahdollista koota esimerkiksi seuraavat tiedot:

- kirjaston palvelukuvaukset, hankintamenettelyohjeet ja kirjaston henkilökunnan yhteystiedot;
- linkkejä sähköisiin informaatiolähteisiin ja tietokantoihin sekä sähköisten lehtien sisällysluetteloihin ja kustantajien uutuuksiluetteloihin;
- uutuuslistat kirjastotietokannasta esim. oikeudenaloittain tai tietyltä ajanjaksolta.

Tiedonkulkua parannetaan myös lisäämällä kirjastoon opasteita ja hyllykarttoja. Kaikki kirjaston kirjat merkitään.

Kirjaston kokoelmien ja palveluiden esittely tulee sisällyttää uusien virkamiesten perehdyttämiseen. Myös muunlaiset kirjastoesittelyt ja avointen ovien tilaisuudet tulisi ottaa käyttöön.

8 KIRJASTON HENKILÖSTÖ- JA TILATARPEET

8.1 Henkilöstö

Työryhmä katsoo, että kirjaston tehtäväkentän laajuus sekä edellä kuvattujen kehittämisehdotusten toteuttaminen edellyttää, että kirjastossa jatkossakin työskentelee sekä tietoasiantuntija että tietopalvelusihteeri. Heidän lisäksi tulee voida käyttää kirjastosihteerin tehtävissä tilapäistä työvoimaa.

Tietoasiantuntijan vastuulla on kirjaston kokoelma- ja hankintapolitiikan soveltaminen käytäntöön, kirjaston ja kirjastoyhteistyön kehittäminen, vaativat tiedonhauit ja lakihankkeiden tietotuki. Ministeriön kirjastolla on vahva oikeudellisen tutkimuskirjaston rooli. Siksi on välttämätöntä, että tietoasiantuntijalla on substanssin eli juridiikan osaamista.

Tietopalvelusihteeri huolehtii kirja- ja kausijulkaisuhankinnoista, lehtikierroista, kaukolainauksesta, tiedonhauista ja osallistuu toiminnan kehittämiseen. Hän toimii kiinteässä yhteistyössä yhteistyökirjastojen kanssa. Tietopalvelusihteeriltä vaaditaan ministeriön toimialan tuntemusta ja vahvaa kirjastotyökokemusta.

Työelämävalmennettava, korkeakouluharjoittelija tai vastaava tilapäisresurssi hoitaa kirjaston avustavia tehtäviä, kuten aineistojen noutoja, luettelointia ja muuta kokoelmatyötä.

Oikeushallinto-osaston ja kriminaalipoliittisen osaston käsikirjastoille nimetään vastuuhenkilöt. Nämä henkilöt huolehtivat osaston käsikirjastokoelmasta ja aineiston luetteloinnista.

8.2 Tilat

Ministeriön pääkirjasto sijaitsee Eteläesplanadi 10:n 2. kerroksessa. Kirjaston lopullinen tilan tarve arvioidaan aineistojen seulonnan yhteydessä. Lisäksi kalustus ja hyllyjen sijoittelu uusitaan niin, että se mahdollistaa käsikirjastotyöskentelyn. Myös tilojen toiminnallisuuteen, selkeyteen ja viihtyisyyteen tulee kiinnittää huomiota. Kellariin sijoitetaan lainattavien kirjojen kokoelmasta ne, jotka eivät mahdu 2. kerrokseen.

Kirjastohenkilökunnan työhuoneet sijaitsisivat jatkossakin 2. kerroksessa.

9 KIRJASTOPALVELUIDEN OHJAUS JA TUKI

Työryhmä ehdottaa, että oikeusministeriöön asetetaan pysyvä kirjastotyöryhmä, jossa on osastojen ja yksiköiden edustus. Työryhmä linjaa kokoelma- ja hankintapolitiikan sekä seuraa linjausten täytäntöönpanoa. Lisäksi nimetään asiantuntijoita, jotka toimivat kirjaston kokoelmapolitiikan asi-

antuntijoina omalla substanssialueellaan. He toimivat myös kirjaston henkilökunnan tukena uusissa aineistohankinnoissa ja kokoelman seulonnassa.

10 KEHITTÄMISEHDOTUSTEN KUSTANNUSVAIKUTUKSET

Työryhmä arvioi, että kehittämisehdotusten kustannusvaikutukset ovat vähäiset. Kirjastopalveluiden kehittäminen pyritään toteuttamaan nykyisillä henkilöstöresursseilla (tietoasiantuntijan ja tietopalvelusihteerin virat).

Varsinaisia suoria lisäkustannuksia tulee kirjastojärjestelmän uudistamisesta. Ohjelmistolisenssin osuus on 3000-4000 euroa. Olennainen kerta-kustannus aiheutuu lisäksi vanhan järjestelmän tietojen siirtämisestä uuteen järjestelmään (suunnittelu, toteutus, käyttöönotto ja koulutus). Mikäli ministeriön kirjasto liittyy VNLib-yhteistyöhön, ylläpitokustannukset jakautuvat kaikille ministeriöille.

Kirjaston aineistojen seulonnan toteuttaminen voi aiheuttaa lisäkustannuksia vuoden 2009 aikana. Seulonnassa tulee varautua henkilöstökustannusten lisäksi muun muassa kuljetuksesta ja hävittämisestä aiheutuviin kustannuksiin.

Aineistojen käsikirjastokappaleiden hankkimisesta saattaa aiheutua hankintakustannusten lisääntymistä. Vastaavasti kuitenkin luettelointitietojen parantamisella samoin kuin hankintojen keskittämällä kirjastoon vältetään tarpeettomia päällekkäisiä aineistohankintoja ja saadaan aineistot tehokkaampaan käyttöön. Hankintakustannusten seurannan paraneminen antaa myös keinoja hankintojen tehokkaampaan hallintointiin.

LIITTEET

Liite 1: Työryhmän asettamispäätös

Liite 2: Kirjastokyselyiden yhteenveto

Liite 3: Kirjaston toimeksiannot ajalla 15.9-3.10.2008

Liite 4: Oikeusministeriön ja OM:n hallinnonalan kirjastopalveluista

Liite 5: Ministeriöiden kirjastojen toiminnasta ja yhteistyöstä

Liite 6: Säädosvalmistelun tietotuki valtioneuvostossa

Oikeusministeriön kirjastopalvelujen kehittämistyöryhmän asettaminen

Oikeusministeriössä kirjaston palvelut on hallinnollisesti sijoitettu hallintoyksikköön, tietopalvelujen vastuualueelle. Kirjastossa on työskennellyt päätoimisesti yksi tietoasiantuntija ja yksi tietopalvelusihteeri. Kirjaston kokoelmat sijaitsevat Eteläesplanadi 10:n 2. kerroksessa ja 0. kerroksessa. Ministeriön kirjasto on vastannut mm. seuraavista tehtävistä:

- kirjojen, artikkeleiden ja muiden aineistojen hankkiminen erityisesti lainvalmistelijoille
- tietojen hankinta ulko- ja kotimaisista sähköisistä tietopankeista
- aineistonhankinnan yhteistyö eduskunnan kirjaston ja Helsingin yliopiston kirjaston kanssa (mukaan lukien tiedonhaut, lainaukset ja kaukolainat)
- yhteistyö yleisten ja tieteellisten kirjastojen sekä OM:n hallinnonalan kirjastojen kanssa (kaukolainat)
- kirjaston kokoelmien ja kirjastotilojen hallinnointi
- juridisten kausijulkaisujen lehtikierron hallinnointi
- lakikirjojen hankinnan koordinointi
- sisällysluetteloiden kokoaminen ja toimittaminen lainvalmisteluosaston viikkotiedotteeseen.

Ministeriön kirjaston historialliset juuret ovat lainvalmistelukunnan ja lainvalmisteluosaston kirjastossa ja kirjaston henkilöstö kuului vuoteen 2003 asti lainvalmisteluosastoon. Ministeriön osastoista oikeushallinto-osastolla ja kriminaalipoliittisella osastolla on pieni käsikirjasto, jossa on mm. lakikirjoja ja virallisjulkaisuja. Ainoastaan oikeushallinto-osastolla on kirjastoa varten erillinen tila, jossa on myös työpöytä ja tietokone. Kriminaalipoliittinen osasto käyttää laajasti Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksessa toimivaa Kriminologista kirjastoa, joka on kriminaalitieteisiin erikoistunut tieteellinen kirjasto. Ministeriön yksiköillä ei ole omia käsikirjastoja.

Oikeusministeriön kirjastossa työskennelleen tietoasiantuntijan jäädessä eläkkeelle syksyn 2008 aikana on tarpeen arvioida kirjastopalveluiden nykyinen tilanne ja kehittämistarpeet.

Kirjastotyöryhmän tehtävänä on

- arvioida ministeriön kirjasto- ja tiedonhakupalveluiden nykyinen tilanne
- selvittää erityisesti lainvalmistelun tietotuen nykytila ja kehittämistarpeet

- kartoittaa aineistojen yhteishankintaa ja kirjastoyhteistyötä koskevat mahdollisuudet
- arvioida kirjaston henkilöstö- ja tilatarpeet
- valmistella ehdotukset kirjasto- ja tiedonhakupalveluiden kehittämiseksi

Työryhmän puheenjohtaja
tietopalvelupäällikkö Aki Hietanen, oikeusministeriö

Työryhmän jäsenet

hallitussihteeri Anne Hartoneva, kriminaalipoliittinen osasto

lainsäädäntöneuvos Päivi Leino-Sandberg, lainvalmistelu-
osasto

lainsäädäntöneuvos Tuula Linna, lainvalmisteluosasto

tarkastaja Piritta Koivukoski, oikeushallinto-osasto

osastosihteeri Karin Pikarla, kansainvälinen yksikkö

Työryhmän sihteerinä toimii tietoasiantuntija Leena Palmén
lainvalmisteluosastolta.

Työryhmän määräaika on 5.9.2008 - 30.11.2008. Työryhmä kuulee
työskentelynsä aikana asiantuntijoita.

Kansliapäällikkö

Tiina Astola

Hallintojohtaja

Olli Muttilainen

JAKELU

Työryhmän jäsenet
Oikeusministeriön kirjaamo

KIRJASTOPALVELUKYSELYJEN YHTEENVETO

Oikeusministeriön 2.9.2008 asettama kirjastotyöryhmä (OM 11/016/2008) teki kirjaston palveluita koskevan kyselyn lokakuussa 2008. Sen tarkoituksena oli kartoittaa mielipiteitä kirjastopalveluiden kehittämiseksi niin, että ne tukisivat mahdollisimman hyvin ministeriön asiantuntijoiden työtä.

Kyselyyn oli mahdollista vastata nimettömänä, mutta vastaaja saattoi halutessaan myös antaa nimensä.

Kyselyyn vastanneiden määrä organisaatioyksiköittäin:

LAVO 22
OHO 7
KPO 6
KVY 3
HALY 8
TALY 1

KYSYMYKSET JA VASTAUKSET

OM:n kirjaston kokoelmat

1. **OM:n kirjaston kokoelmien kehittämisessä pääpaino olisi ministeriön substanssin kannalta keskeisiä oikeudenaloja ja muita alueita koskevassa aineistossa. Se pyrittäisiin hankkimaan omiin kokoelmiin, kun taas kerta-luonteisesti tai lyhytaikaisesti tarvittavat aineistot hankitaan kaukolainaksi yhteistyökirjastoista. Myös sähköisten julkaisujen hyödyntämistä harkitaan, jos ne ovat kustannuksiltaan edullisempia.**

Keskeisten perusteosten saatavuus kaikille ministeriöläisille voitaisiin varmistaa niin, että perusteokset olisivat käytettävissä vain käsikirjastossa, jossa ne ovat luettavissa ja kopioitavissa, mutta eivät lainattavissa. Muu kuin käsikirjastoaineisto olisi vapaasti lainattavissa. Lisäksi valmisteliijoilla voi olla työkappaleita huoneissaan.

Aineistojen käyttöä ja saatavuutta pyrittäisiin tehostamaan niin, että kaikkien osastojen aineistot on luetteloitu OM:n kirjastotietokantaan. Niiden sijaintitiedot sekä lainausmahdollisuus olisi myös merkitty kirjastotietokantaan.

Mitä mieltä olet näistä OM:n kirjastopalveluita koskevista kaavailuista?

- Kukaan vastaajista ei vastustanut mainittuja kaavailuja.
- Käyttäjien nykyiset ongelmat tulivat vastauksissa selvästi esille. Aineistojen käytettävyys koettiin huonoksi, kun kirjat eivät ole kirjaston hyllyssä eikä ole tietoa, mistä ne löytyvät.
- Kirjastossa tulisi aina olla saatavilla eri oikeudenalojen keskeiset ajantasaiset yleisesitykset tai osaston substanssiin liittyvä kirjallisuus (myös keskeiset eurooppaoikeudelliset aikakauskirjat, tilastojulkaisut OM:n toimialalta)
- Luetteloinnin ja myös lainaustietojen löytymistä pidettiin tärkeänä
- Ajan tasalla olevan kirjastotietokannan merkitystä korostettiin
- Ehdotettiin sähköistä lainausjärjestelmää.
- Käsikirjastoajatus sai kannatusta, joskin jonkin verran myös varauksellista suhtautumista.
 - o Katsottiin mm. että käsikirjasto lisää hankittavien kirjojen määrää, koska varsinkin LAVOn valmistelijat tarvitsevat oman oikeudenalan aineistot omaan käyttöönsä.
 - o Jos käsikirjastoja perustetaan, pitää varmistaa että ne ovat jonkun hoidossa niin, että kirjat myös löytyvät.
 - o Muutama toivoi joustoa ei-lainaukseen esim. yliyön lainamahdollisuutta.
 - o Käsikirjastossa oltava asianmukaiset työskentelytilat ja -välineet eikä se saa sijaita liian kaukana.
 - o Kopioinnin pitää pysyä kohtuullisena.
- Kokoelmien seulontatarpeeseen kiinnitettiin paljon huomiota. Hyllyissä on paljon epäkuranttia aineistoa. Lisäksi kurantti aineisto on käytännössä lainassa. Lainalaput eivät ole ajan tasalla. Hyllyt ovat osittain sekaisin.

2. Miten mielestäsi varmistetaan paras asiantuntemus, että substanssin kannalta olennaiset aineistot tulevat hankituiksi?

- Kirjasto seuraa ja tiedottaa uutuuksista. Myös monet valmistelijat seuraavat oman alansa uutuuksia kustantajien kotisivuilta ja julkaisu-uutisista, uutiskirjeistä, kokoelmatietokannoista, jne.
- Myös kirjastossa tarvitaan juridista asiantuntemusta.
- Todettiin, että monet valmistelijat tietävät itse mitä tarvitsevat eli käyttäjien tarve on keskeinen hankintakriteeri.
- Valmistelijoiden aktiivisuutta pidettiin tärkeänä
- Ehdotettiin tarvittaessa eri oikeudenalojen substanssiasiantuntijoiden käyttöä ja kirjastotyöryhmän perustamista ohjaamaan kirjaston toimintaa.
- Luotava selkeät hankintaperiaatteet. Osastot ja yksiköt ehdottavat mitä tarvitaan.
- Hankinta-aloitteiden ja hankintakäytäntöjen kehittämistarve yleensäkin nousi esille monessa vastauksessa.

3. Käyttäisikö sähköisiä teoksia (esim. WSOY Pro:n sähköiset kirjat ja vastaavat), jos niitä hankitaan kirjaston kokoelmiin?

- Enemmistö kannatti tai ei ainakaan vastustanut sähköisen aineiston lisäämistä.
- Sähköisiä aineistoja toivottiin kattavasta käyttöön esim. eurooppaoikeudellista lähdemateriaalia kattavasti.
- Sähköisiä aineistoja toivottiin laajemmin Senaattoriin ministeriöiden yhteishankintoina.

4. Millaisen hankintamenettelyn kautta kirjat tällä hetkellä hankitaan osastolasi ja onko menettely mielestäsi toimiva ja selkeä?

- Menettely vaihtelee osastoittain. Sitä kuvattiin sattumanvaraiseksi, epäsystemaattiseksi, satunnaiseksi tai epäselväksi.
- Moni vastaaja kuitenkin kertoi menettelyn toimivan ja että on saanut hankittua tarvitsemansa aineistot ajallaan.
- Ohjeistusta ja käytäntöjen selkeyttämistä tarvitaan.
- Keskitetyt hankintakanavat ja -sopimukset ovat tärkeitä.

5. Oletko käyttänyt OM:n kirjastotietokantaa (OMKI)? Mitä mieltä olet sen käytettävyydestä?

- OMKI tunnetaan huonosti. Varsinkaan LAVOn ulkopuolella sitä ei käytetä.
- Ne jotka olivat käyttäneet, kaipasivat parempia hakumahdollisuuksia sekä kirjojen sijainti- ja lainaustietoja.
-

Kausijulkaisut/ammattijulkaisut

6. Oletko mukana lehtikierrossa? / LAVO: Onko lehtikiertosi ajan tasalla?

- LAVOlaisten vastaajien lehtikierto pääasiassa kunnossa.
- Muilla osastoilla/yksiköissä ei yleensä olla mukana OM:n lehtikierrossa
- KPOssa toimii Kriminologisen kirjaston lehtikierto.

7. Lehtikierron ongelma voi olla, että kierron loppupäässä olevat joutuvat odottamaan lehteä kohtuuttoman kauan. Lehden tavoittaminen kesken kierron voi olla hankalaa. Olisitko valmis luopumaan ammattilehtien lehtikierrosta, jos saisit sisällysluettelon heti lehden ilmestyttyä ja lehti olisi luettavissa/kopioitavissa kirjastossa?

- Kysymys jakoi vastaajat kannattajiin ja vastustajiin.
- Argumentit puolesta ja vastaan vaihtelivat henkilökohtaisista lukutottumuksista sisällysluettelojen informatiivisuuteen (tai informatiivisuuden puutteeseen).

- Monet ehdottivat kurinpalautusta lehtikierrrossa mukana oleville.
- Toivottiin, että kirjasto toimittaa kopiot pyydettyäessä.
- Sisällysluettelot saataville sähköisesti/sähköpostilla.

8. Olisitko valmis lukemaan verkkolehtiä painetun lehden sijasta?

- Enemmistö vastaajista suhtautui verkkolehtiin periaatteessa myönteisesti.

9. Seuraatko oman alasi kausijulkaisutarjontaa/uutuuksia? Mitkä ovat keskeiset lähteet?

- Jonkun verran seurataan kustantajien uutuuksia.
- Myös muita lähteitä mainittiin
-

Kirjastoyhteistyö

10. Eduskunnan kirjasto ja Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan kirjasto ovat keskeisiä yhteistyökumppaneita oikeudellisten aineistojen osalta. Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen Kriminologinen kirjasto on keskeinen kriminaalitieteiden alalla.

Oletko itse asiainut näiden kirjastojen kanssa (aineistopyynnöt, tiedonhaut, jne.)?

- LAVOlla suurin osa oli asiainut informaattikon kautta.
- Muiden osastojen virkamiehistä monet kertoivat jossain vaiheessa asioineensa suoraan eri kirjastojen kanssa.
- KPolla Kriminologinen kirjasto palvelee OM:n virkamiehiä suoraan

11. Mitkä muut kirjastot/tietopalvelut olisivat sinun työtäsi ajatellen tärkeitä yhteistyötahoja?

- Vastajat luettelivat lähes 20 eri kirjastoa.

Sähköisten tietolähteiden itsepalvelukäyttö

12. Vuoden 2009 alusta uudistettavaan valtioneuvoston Senaattori-intranettiin kootaan oikeudellisia tietolähteitä koskevaa tietoa ja tiedonlähdelinkkejä yhteen paikkaan. Linkit kattavat koti- ja ulkomaisia säädöstietolähteitä, säädösvalmistelutietolähteitä, oikeuskäytäntöä ja oikeuskirjallisuutta (koelmatietokannat)

**Mitkä muut sähköiset tiedonlähteet ovat erityisen tärkeitä työssäsi?
/LAVO: onko jokin tuomioistuin erityisen tärkeä?**

- Finlex, edilex
- pohjoismaiden säädökset, oikeustapaukset ja oikeuskirjallisuus sekä säädösvalmisteluaineistot
- luotettavat ulkomaiset säädöstiedon lähteet
- USA:n oikeusministeriön tutkimusyksiköt, WHO Europe
- Kontranet, Senaattori, PTJ, EUTORI
- eduskunta ja muut ministeriöt, eri viranomaisten verkkosivustot
- Eur-Lex, Euroopan neuvoston verkkosivut, EU-TI, EU-lähteet yleensäkin
- Google, Google Scholar, Springer, Sage, Elsevier
- tilastokeskus
- tuomioistuimet: KKO, KHO, EY tuomioistuin, ihmisoikeustuomioistuin, hovioikeudet

13. Mitkä ovat olleet suurimmat ongelmat näiden tietolähteiden käytössä?

- Suurin osa oli sitä mieltä, että ongelmia ei juurikaan ole
- Varmuus ulkomaisen lähteen luotettavuudesta ja ajantasaisuudesta
- Vanhemmat aineistot ovat saatavilla vain painettuina
- Puuttuu tietoa siitä, mitä lähteitä on tarjolla ja onko käytössä juuri kyseiseen tarpeeseen oikea lähde.
- Puuttuu käyttöoikeuksia: Edilexin uusimmat julkaisut ja WSOY Pro

14. Minkälaista tukea tarvitsisit tietolähteiden käyttöön ja tiedonhakuun?

- Tiedonlähteiden tarjonta, uusista lähteistä tiedottaminen, tukea tiedonlähdetulvasta selviämiseen
- Tietolähteiden kartoitus konkreettisessa ongelmassa. Etsintä, mitä kaikkea aineistoa on saatavilla ja karsinta-apua aineiston seulontaan.
- Keskeisten lähteiden käyttöopastus, mukaan perehdytykseen.
- Hakutukea.

Säädösvalmistelun tietotuki

LAVOn kyselyssä kysyttiin lisäksi ajatuksia tietukipalvelun käytöstä laki-hankkeissa.

- Suurin osa suhtautui tietotukimahdollisuuden myönteisesti tai uteliaasti.
- Tietotukipalvelun antajalta edellytettiin oma-aloitteisuutta, luotettavuutta, asiantuntemusta lähteistä ja myös sisällöstä eli juridista osaamista.
- Hakutehtävän pitäisi olla sopivalla tavalla rajattu esim. tietyn aineiston peruskartoitus tai säädöspäivitysten tarkistaminen
- Kansainvälisen oikeusvertailevan aineiston (säädökset, oikeuskäytäntö, oikeuskirjallisuus) hankinnassa tarvitaan eniten apua

Tiedottaminen

15. OM:n OIVA-intranettiin on kaavailtu kirjastolle omaa palvelusivustoa, jonka kautta saisi tiedon kirjastoon hankituista uusista kirjoista ja aineistoista. Sen kautta pääsisi myös käyttämään sähköisiä lehtiä ja muita tiedonlähteitä.

Mitä mieltä olisit kirjastoa koskevan tiedottamisen kokoamisesta OIVAan? /LAVO: Vitosen sijasta.

- Kirjaston palvelusivustoa OIVAan kannattivat lähes kaikki. Vain OIVAn kirjautumisvaatimus karsii joidenkin mielestä käyttäjiä.
- LAVOn vastaajista tosin monet ovat tottuneet Vitoseen ja sitä pidetään hyvänä. Jos tiedot ovat OIVAssa, niitä ei ehkä käydä katsomassa.
- Uutuuksista halutaan tietoa edelleenkin suoraan

16. Mitä muuta tietoa kaipaisit kirjaston palveluista?

- Kuvaus kirjaston palveluista, henkilökunnan työnjaosta, hankintamenettelyistä, miten kirjaston kanssa asioidaan, miten pääsee lehtikiertoon
- Kirjastoon kunnan opasteet ja kartat
- Avoimien ovien päivää

Vapaa sana

17. Muita kehittämisehdotuksia

- Kirjaston palveluissa on kysymys perustyövälineiden saattamisessa virkamiesten käyttöön.
- Juridisten artikkeleiden hyödyllisyyden arviointi systemaattisemmin LAVOn asiantuntijoiden toimesta. Hyödylliset artikkelilähteet voisi luetteloida kirjastotietokantaan.
- Valmistelijoiden omien kirjojen jakaminen kollegoiden kesken.
- Perustetaan kirjastotyöryhmä, jossa annetaan asiakaspalautetta ja mietitään kehittämistä.
- Yksiköillä nimetty yhteyshenkilö, joka tekee kirjaston kanssa yhteistyötä.
- Juristi-informaatikosta olisi paljon hyötyä.
- Kirjastosta pitäisi tehdä miellyttävä kohtaamispaikka.

**OIKEUSMINISTERIÖN KIRJASTON PALVELUPYYNTÖSEURANTA
AJALTA 15.9-3.10.2008**

ARTIKKELIPYYNNÖT	
Omista kokoelmista (ml. valtiopäiväasiakirjat)	9
Eduskunnan kirjastosta	4
Oikeustieteellisen tiedekunnan aineistoista	12
LAINAPYYNNÖT	
Omista kokoelmista (ml. valtiopäiväasiakirjat)	7
Eduskunnan kirjastosta	2
Oikeustieteellisen tiedekunnan aineistoista	3
Kaukolainapalautukset	2
Lainojen karhuamiset (Eduskunnan kirjasto ja OTDK)	9
KIRJAOSTOT	
Akateeminen kirjakauppa	3
Suomalainen Lakimiesyhdistys	2
Yliopistot (ml. väitöskirjat)	5
Muut	3
Pohjoismaat	2
Muut maat	3
Kirjahankintapyyntö (Akateeminen kirjakauppa)	11

Oikeusministeriön hallinnonalan kirjastopalveluista

Oikeusministeriön hallinnonalalla vain osassa virastoista on erillinen kirjasto. Useimmissa virastoissa on jonkinlainen suppea käsikirjasto, joka koostuu lakikirjoista, säädöskokoelmasta ja muista virallisjulkaisuista, keskeisistä juridisista perusteoksista, keskeisistä kotimaisista kausijulkaisuista sekä muun muassa sanakirjoista. Tässä katsauksessa käsitellään niitä virastoja, joissa on erillinen kirjasto ja kirjaston toiminnasta vastaava henkilökuntaa.

Rikosseuraamusvirasto

Rikosseuraamusvirastossa on henkilökunnan käyttöön tarkoitettu käsikirjasto. Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksessa toimiva Kriminologinen kirjasto on kriminaaliteiteisiin erikoistunut tieteellinen kirjasto. Sen erikoisaloja ovat rangaistusten täytäntöönpano, vankeinhoito, kriminologia, kriminaalihuolto, rikosentorjunta ja uhritutkimus. Kirjastomateriaali on järjestetty oman luokituskaavion mukaan. Kirjaston nidemäärä on n. 23.700 nidettä ja jatkuvasti saapuvia aikakauslehtiä on n. 200.

Kriminologinen kirjasto palvelee ensisijaisesti ns. kehysorganisaatioita eli oikeusministeriön kriminaalipoliittisen osaston, Rikosseuraamusviraston, Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen, vankiloiden ja Kriminaalihuoltolaitoksen henkilöstöä. Toissijaisesti kirjasto palvelee muita tiedontarvitsijoita kirjaston edustamalla aloilla. Lisätietoja on kirjaston verkkosivuilla

<http://www.rskk.fi/kirjasto/kirjasto.htm> .

Oikeusrekisterikeskus

Oikeusrekisterikeskuksella ei ole kirjastotoimintaa tai julkaisutoimintaa. Virastolla on pienehkö käsikirjasto, jonne on hankittu ammattikirjallisuutta viraston henkilöstön käyttöön. Virastolla on omat verkkosivut, joita ylläpidetään oikeusministeriön julkaisujärjestelmässä.

Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos

Laitoksella on käsikirjasto, jota hoitaa suunnittelija. Kokoelmien laajuus on noin 450 hyllymetriä, ja niistä on luetteloitu noin 9 500 nimekettä. Käytössä on PrettyLib-kirjastojärjestelmä, jota laitoksen henkilökunta voi käyttää omilta työasemiltaan. Lisäksi kirjastosihteeri ylläpitää hankinta- ja kaukopalvelurekistereitä. Kirjat hankitaan pääasiassa muutamalta sopimustoimittajalta. Palveluita tarjotaan rajoitetusti myös ulkopuolisille, lähinnä hallinnonalan virastojen henkilökunnalle. Myös muut ulkopuoliset voivat käyttää kirjastoa sopimuksen mukaan.

Syyttäjälaitos

Valtakunnansyyttäjänvirastolla on omaan sisäiseen käyttöön tarkoitettu käsikirjastonsa. Kirjastonhoitajana toimii yksi toimistos sihteeri oman toimensa ohessa. Kirjastosta ei anneta lainoja ulkopuolisille. Paikallisilla syyttäjyksiköillä on omia suppeahkoja käsikirjastojaan.

Korkein oikeus

Korkeimman oikeuden kirjastossa on yli 20.000 nidettä. Käytössä on Lotus Notes -pohjainen tuomioistuinten yhteinen Justiina-tietokanta, jonka pääkäyttäjä Korkein oikeus on. KKO:n tietokannassa on noin 30 000 dokumenttia, josta puolet on artikkeleita. Tietokanta karttuu noin 2000:lla nimekkeellä vuosittain. Kausijulkaisuja on 475.

Luettelointi Justiina-tietokantaan tehdään hajautetusti. Justiinaan luetteloivia tuomioistuinkirjastoja ovat KKO, KHO, Kouvolan hovioikeus, Itä-Suomen hovioikeus ja Turun oikeustalo. Kaikilla tuomioistuinkirjastoilla on näkymä Justiinaan ja mahdollisuus kopioluetteloita aineistoja itselleen. KKO:n kirjastossa pyritään omavaraisuuteen keskeisen kotimaisen ja pohjoismaisen aineiston osalta, mutta usein joudutaan turvautumaan kaukolainoihin ulkopuolisista kirjastoista. Alustavat neuvottelut uuden kirjastojärjestelmän hankkimiseksi tuomioistuimiin on aloitettu vuonna 2008. Tietopalvelua tarjotaan lainkäyttöhenkilökunnalle, useimmiten kysymykset koskevat pohjoismaista oikeusvertailua tai EU-oikeutta.

Sähköisestä maksullisesta aineistosta SuomenLaki.com ja Edilex ovat kaikilla käytössä oikeushallinnon lisenssillä. Tietopalvelussa ovat lisäksi käytössä ruotsalainen Rättsbanken ja norjalainen Lovdata. KKO:n kirjasto tarjoaa rajoitetusti palveluja muille tuomioistuimille. Kirjastossa työskentelee kaksi henkilöä, tietopalvelupäällikkö ja kirjastosih-teeri.

Korkein hallinto-oikeus

KHO:n kirjasto-tietopalvelu on tarkoitettu KHO:n ja muiden hallintotuomioistuinten käyttöön. Kokoelmien laajuus on noin 16 000 nidettä. Tietopalvelussa on käytössä kat-tavat painetut ja sähköiset valtiopäiväasiakirja- ja lainsäädäntöaineistot sekä oikeusta-pauskokoelmat.

Kirjakokoelmien aihepiiriin kuuluvat erityisesti hallinto-oikeus, valtiosääntöoikeus, ve-ro-oikeus, sosiaali-oikeus, ympäristöoikeus, EY-oikeus ja ihmisoikeudet. Kausijulkaisu-ja (aikakauslehtiä, vuosikirjoja ym.) saapuu 200 nimekettä, joista noin 70 on juridisia kausijulkaisuja. Osa on ostettuja vuosikertoja, osa saadaan vaihtoina. Sähköisestä mak-sullisesta aineistosta Suomen Laki online ja Edilex ovat käytössä kaikilla, tietopalvelus-sa lisäksi Ruotsin Rättsbanken, Norjan Lovdata ja Linneakirjastotietokannat.

Tietopalvelussa on käytössä Lotus Notes -pohjainen Justiina-kirjastotietokanta, jossa on yli 18 000 viitetietodokumenttia, (7 500 viitettä koskien kirjoja ja 10 500 artikkeleita). Tietopalvelussa työskentelee kaksi henkilöä: tietopalvelupäällikkö ja notaari. Kirjasto-tietopalvelu vastaa myös ulkoisesta tietopalvelusta ja hoitaa ulkopuolisten asiakkaiden tiedonhaut, jotka koskevat KHO:n päätöksiä. Tietopalvelu lähettää viikoittain keski-määrin 90 KHO:n päätöstä ulkopuolisille asiakkaille.

Turun hovioikeus

Turun hovioikeuden kirjasto on oikeustieteellinen erikoiskirjasto. Se on perustettu vuonna 1623. Kirjaston vanhin julkaisu on vuodelta 1580. Nykyisin kirjaston kokoelmat käsittävät noin 20000 nidettä eli noin 550 hyllymetriä. Kokoelmat koostuvat pääosin monografioista, mutta aikakausi- ja sarjajulkaisuja tulee säännöllisesti. Kirjaston kokoelmiin kuuluu myös valokuvakokoelma. Lisäksi sähköisessä muodossa oleva materiaali muodostaa tärkeän osan kokoelmaa. Kirjastossa on yksi informaattikon virka.

Turun hovioikeuden kirjastossa käytetään Lotus Notes -asiankäsittelyjärjestelmää, Justiina-kirjastojärjestelmää ja hovioikeuden palvelusivujen sekä Finlex-sivustojen päivityksessä oikeusministeriön julkaisujärjestelmää. Useat Internetin verkkotietokannat, palvelusivustot ja hakukoneet ovat päivittäisiä työvälineitä tiedonhaussa.

Kirjaston tietopalvelu palvelee ensisijaisesti Turun hovioikeuden henkilökuntaa, mutta se on myös Turun hovioikeuspiirin alioikeuksien käytettävissä. Lisäksi hovioikeuden kirjasto toimii kiinteässä yhteistyössä korkeimman oikeuden ja muiden hovioikeuksien kirjastojen kanssa, mutta myös muiden tuomioistuinten kirjastojen kanssa. Jossain määrin tietopalveluun tulee tiedusteluja tuomioistuinlaitoksen ulkopuolelta, lähinnä asianajotoimistoilta sekä alueen yliopistoilta ja korkeakouluilta.

Turun hovioikeuden kirjaston toimintaa pyritään kehittämään jatkuvasti, niin että se pystyy palvelemaan käyttäjiään tehokkaasti ja vastaamaan tietoyhteiskunnan lisääntyviin haasteisiin. Esimerkiksi kirjaston kokoelmat pyritään kokonaisuudessaan indeksoimaan Justiina-kirjastotietokantaan sekä aktiivikirjaston että historiallisten kirjojen osalta mahdollisimman nopeasti.

Hovioikeuden palvelusivujen päivitys ja kehittäminen kuuluvat tällä hetkellä informaattikon toimenkuvaan. Informaattikon toimenkuvaan kuuluu lisäksi Akatemiataloon tutustuvien vierailuryhmien opastuskierrosten hoitaminen.

Kouvolan hovioikeus

Hovioikeudessa kirjastossa työskentelee yksi informaattikko. Kirjastossa ylläpidetään hovioikeuksien ja korkeimpien oikeuksien yhteistä Justiina-kirjastojärjestelmää. Lisäksi kirjasto vastaa kotisivujen ja Finlex-sivustojen päivityksestä. Kouvolan hovioikeuden kirjasto on oikeudellinen virastokirjasto.

Justiina-kirjastojärjestelmässä on Kouvolan hovioikeuden dokumentteja yhteensä noin 15 000. Niistä hieman yli puolet on artikkeleita, loput koostuvat monografioista, virallisjulkaisuista, kokoomateoksista, oikeustapauskommentaareista ja väitöskirjoista. Kausijulkaisuja on noin 140. Kirjaston käytössä on yli 200 hyllymetriä. Kirjojen hankinta, kokoelmien hoito ja verkkojulkaiseminen on keskitetty kirjastoon. Tiedonhakupalveluista lainkäyttöhenkilökunnalle vastaa pääasiassa informaattikko.

Vaasan hovioikeus

Vaasan hovioikeuden kirjastossa työskentelee yksi henkilö, notaari. Kirjastossa ylläpidetään tuomioistuinten Justiina-kirjastojärjestelmää. Lisäksi kirjasto vastaa tuomioistuimen kotisivujen ja Finlex-sivustojen päivityksessä. Lisäksi hovioikeus ylläpitää eril-

listä Vaasan laki –tietokantaa (lakiviittaukset oikeuskirjallisuudessa, ns. Palmu-tietokanta, mikä on koko oikeushallinnon käytössä).

Vaasan hovioikeuden kirjasto on julkinen tieteellinen erikoiskirjasto. Se on perustettu vuonna 1776, kuten Vaasan hovioikeuskin. Vaasan hovioikeuden kirjasto ja tietopalvelu palvelee Vaasan hovioikeuden oman henkilökunnan lisäksi myös ulkopuolisia asiakkaita. Ulkopuolisia asiakkaita ovat muut ylioikeudet, hovioikeuspiirin alioikeudet, syyttäjät ja asianajajat. Opiskelijat ja tutkijat muodostavat suuren käyttäjäryhmän. Tilaston mukaan vuodessa on n. 1000 ulkopuolista asiakaskontaktia. Kirjaston kokoelmien aihepiiriin kuuluvat oikeustieteelliset ja historialliset teokset sekä valokuvakokoelmat*). Kirjasto toimii Vaasan hovioikeuspiirin keskuksiomioistuinkirjastona. Kaikilla Vaasan hovioikeuspiirin alioikeuksilla on käyttöoikeus hovioikeuden kirjastotietokantaan ja Vaasan laki-tiedostoon.

Kokoelmien laajuus on n. 12000 nidettä. Noin kolmannes uushankinnoista on ulkomaisia teoksia. Kirjastolla ja tietopalvelulla on hovioikeuden kotisivuilla omat sivut, joilta löytyvät yhteystiedot. Osoite on <http://www.oikeus.fi/14079.htm>. *) Historiallisista kokoelmista ainutlaatuisia ovat ainakin kaikki valtiopäiväasiakirjat aina Porvoon valtiopäiviltä 1809 lähtien sekä presidentti Paavo Alkion väitöskirjakokoelma, mikä on ainut täydellinen kokoelma oikeustieteellisiä väitöskirjoja Suomessa vuoteen 1979 asti.

Itä-Suomen hovioikeus

Itä-Suomen hovioikeudessa kirjasto vastaa kirjastonhoidosta ja tietopalvelutehtävistä sekä kotisivujen ylläpidosta ja Finlex-ratkaisujen päivityksestä. Kirjastossa /tietopalvelussa työskentelee yksi informaatikko. Kirjastotietokantana on Lotus Notes -pohjainen hovioikeuksien ja korkeimpien oikeuksien yhteinen Justiina-kirjastojärjestelmä. Kotisivujen ja Finlex-sivujen päivityksessä käytetään OM:n julkaisujärjestelmää.

Itä-Suomen hovioikeuden kirjastotietokannassa on noin 13500 nimekettä, joista artikkeleita noin puolet, monografioita noin 5000 ja kausijulkaisuja 132. Varsinaisen kirjaston lisäksi hovioikeudessa säilytetään Viipurin hovioikeuden kirjakokoelman vanhinta osaa museokokoelmana. Kirjasto on tarkoitettu ensisijassa hovioikeuden oman henkilökunnan käyttöön, mutta kaukolainoja toimitetaan tarpeen mukaan myös hovioikeuspiirin käräjäoikeuksille.

Helsingin hovioikeus

Helsingin hovioikeudessa on oma kirjasto, jonka tietokannassa on yli 19 000 dokumenttia. Helsingin hovioikeus on Suomen tuomioistuimista kaikkein suurin lainkäyttöhenkilökunnan määrällä mitattuna. Kirjastossa työskentelee kirjastonhoitaja, jonka viran pätevyysvaatimuksena on ylempi korkeakoulututkinto, johon sisältyy tai jonka lisäksi on suoritettu kirjasto - ja tietopalvelualan aineopinnot (vähintään 35 opintoviikkoa). Kirjastonhoitajan tehtäviin kuuluu kirjastonhoidon ohella myös tietopalvelu ja erilaiset viestintätehtävät kuten kotisivujen luonti ja ylläpito, verkkojulkaisut, Finlex-ratkaisujen päivitys ja ajankohtaisia asioita sisältävän viikkokatsauksen laatiminen koko hovioikeuspiirille.

Kirjastotietokantana on Lotus Notes - pohjainen tuomioistuinten yhteinen Justiinakirjastojärjestelmä. Kotisivujen ja Finlex-sivujen päivityksessä käytetään OM:n julkaisu-järjestelmää.

Rovaniemen hovioikeus

Rovaniemen hovioikeuden kirjastossa on yksi informaattikko. Hovioikeudessa on kirjaston oma tietokanta sekä oikeushallinnon yhteinen Justiina-kirjastotietokanta. Rovaniemen hovioikeuden kirjasto palvelee hovioikeuspiirin alueeseen kuuluvia oikeushallinnon alaisia virastoja (käräjäoikeudet, syyttäjät, jonkin verran tutkijoita) sekä asianajajia. Kirjastossa on noin 10000 nidettä. Pääosa aineistosta on monografioita sekä oikeudellisia artikkeleita. Kirjasto käyttää apunaan Lapin yliopiston oikeustieteellistä kirjastoa, Lapin maakuntakirjastoa sekä muiden hovioikeuksien kirjastoja. Internetistä löytyy paljon tietoa sekä EU:n että kansallisesta lainsäädäntöaineistosta.

Kirjastoaineisto on luetteloitu ja indeksoitu asianhallintajärjestelmällä luotuun kirjastokantaan, jonne koko hovioikeuden henkilökunta pääsee omilta päätteiltä.

Turun hallinto-oikeus

Turun hallinto-oikeus vastaa Turun oikeustalon kirjastosta, joka on oikeustalon kaikkien virastojen henkilökuntien käyttöön tarkoitettu erikoiskirjasto, jossa työskentelee hallinto-oikeuden henkilöstöön kuuluva kirjastonhoitaja-informaattikko. Virastoista nimeytyt edustajat muodostavat kirjastotoimikunnan, joka kokoontuu kaksi kertaa vuodessa tai tarvittaessa.

Kirjasto tarjoaa asiakkaiden käyttöön oikeustieteellistä, lähinnä kotimaista aineistoa sisältävän kokoelman sekä tietopalvelun. Kirjastojärjestelmä on Lotus Notes –pohjainen Justiina. Kirjaston kokoelma sisältää noin 3500 luetteloitua monografiaa ja noin 2000 nidettä valtiopäiväasiakirjoja, oikeustapauskokoelmia ja muita luetteloimattomia sarjajulkaisuja. Lehtivuositietoja on 50. Sähköisistä aineistoista ovat käytössä mm. Edilex, Finlex, Suomen Laki Online ja ruotsalainen Rättsbanken. Kirjaston palveluita ei tarjota ulkopuolisille. Toiminta on keskitettyä.

Helsingin hallinto-oikeus

Helsingin hallinto-oikeuden kirjastotoimintaan kuuluvat kirjaston ylläpito ja tietopalvelu (tiedonhaut). Kirjasto on hajautettu neljään eri tilaan ja kahteen eri kerrokseen mahdollisimman lähelle käyttäjiä. Tiedonhakuja tekevät informaattikko ja kirjastosihteeri.

Kirjastotietokanta on Lotus Notes-pohjainen Justiina-kirjastojärjestelmä. Kotisivujen ja Finlexin päivityksessä käytetään OM:n julkaisu-järjestelmää. Kirjastossa on noin 4000 nidettä. Kirjastolla on yhteistyötä KHO:n ja muiden hallinto-oikeuksien kanssa. Yhteistyö on mm. kirjojen lainaamista, työnjakoa Justiinaan aineistoa luetteloitaessa.

Hämeenlinnan hallinto-oikeus

Hallinto-oikeuden kirjastosta ja tietopalvelusta vastaa informaattikko, jonka vastuulla on myös osa tiedotuksesta, mm. vuosikertomuksen teko ja www-sivujen ylläpito. Kirjaston käytössä on oma kirjastotietokanta sekä tuomioistuinten yhteinen Justiina-tietokanta. Kirjastoaineiston laajuus on n. 200 hyllymetriä.

Kouvolan hallinto-oikeus

Kouvolan hallinto-oikeudella on oma kirjasto, jota käyttää vain hallinto-oikeuden henkilökunta. Kirjastosovellus on Justiina. Järjestelmän avulla virasto ylläpitää kirjastonsa luettelotietoja. Järjestelmään tallennetaan nimikkeen sijaintitiedot, ISBNnumero, asiasanat, tyyppi, kieli, maa sekä lisätietoja.

Justiina -kirjastosovellus on otettu Kouvolan hallinto-oikeudessa käyttöön vuonna 2002. Kirjastossa on tällä hetkellä materiaalia noin 150 hyllymetriä. Kirjastossa on mm. korkeimpien oikeuksien vuosikirjoja, valtiopäiväasiakirjoja, hallituksen esityksiä, mietintöjä, eri oikeusalojen kirjoja sekä muuta oikeudellista aineistoa. Virastossa on kirjastovastuuhenkilö ja kirjastonhoitaja. Kirjahankinnat tekee ylituomarin määräyksellä hallintopäällikkö. Varsinaista tiedonhakupalvelua ei ole organisoitu.

Kuopion hallinto-oikeus

Hallinto-oikeuden kirjastossa on käytössä Lotus Notes -pohjainen Justiina-kirjastotietokanta. Aineiston määrä on noin 1800 nidettä. Lisäksi kirjaston kokoelmiin kuuluu mm. valtiopäiväasiakirjoja n. 1100 nidettä ja oikeustapauskokoelmia. Kirjastosta vastaa osastosihteeri, jonka vastuulla on myös viraston atk-järjestelmät. Kirjasto ja muut tietopalvelut ovat viraston omalle henkilökunnalle eikä niitä tarjota ulkopuolisille.

Rovaniemen hallinto-oikeus

Rovaniemen hallinto-oikeuden kirjasto on pääosin oman henkilökunnan käytössä. Kokoelman laajuus on noin 1100 nidettä, joista n. 80 on kausijulkaisuja ja loput kirjoja. Kirjaston aineisto on luokiteltu Lotus Notes -pohjaiseen Justiina-kirjastosovellukseen, joka on koko henkilökunnan käytössä. Sovellus näkyy myös hovioikeudessa ja käräjäoikeudessa, jonne aineistoa tarvittaessa lainataan. Kirjaston hankinnoista vastaa hallintopäällikkö. Muilta osin kirjaston hoitamisesta, aineiston luokittamisesta ja tiedon hakemisesta avustamisesta vastaa yksi toimistosihteeri. Esittelijät ja tuomarit hakevat tietoa enimmäkseen itse.

Työtuomioistuimien kirjasto

Työtuomioistuimen kirjasto palvelee pääasiassa henkilökuntaa. Kirjoja ei lainata ulkopuolisille, mutta niitä voi tutkia työtuomioistuimessa. Kirjasto sisältää pääasiassa oikeustieteellistä kirjallisuutta, josta suurin osa on työoikeudellista aineistoa. Kirjasto sisältää myös hakuteoksia, käsikirjoja ja sanakirjoja. Vuonna 1999 kirjastossa otettiin käyttöön Lotus Notes-pohjainen Justiina-kirjastosovellus.

Tietokannassa on tällä hetkellä noin 1000 nimekettä, joista 24 on kausijulkaisuja. Aineisto on perinteisessä paperimuodossa. Kirjaston ylläpitoa - kirjaaminen tietokantaan, fyysisen kirjaston hoito - hoitaa yksi henkilö. Hankinnoista päättää 1 - 2 henkilöä. Aineistoa hankitaan eri lähteistä, mitään tiettyä hankintapaikkaa ei ole. Osasta aineistoa on kestopilaus.

Vakuutusoikeus

Vakuutusoikeudessa kirjasto- ja tietopalvelutoimintoja hoitaa informaatikko. Vakuutusoikeuden kirjasto on sisäiseen käyttöön tarkoitettu tuomioistuinkirjasto. Se palvelee ensisijaisesti lainkäyttöhenkilökuntaa hankkimalla ratkaisutoiminnassa tarvittavaa aineistoa ja tietoa. Muiden tuomioistuimien kirjastoille lainataan tai kopioidaan aineistoa. In-

formaatikko palvelee myös ulkopuolisia asiakkaita tarvittaessa tiedon saamisessa va-
kuutusosoikeuden toiminnasta.

Kirjaston aineisto on omana tietokantanaan koko oikeushallinnon käsittävissä Lotus
Notes -pohjaisessa tuomioistuinkirjastojen Justiina-kirjastosovelluksessa.

Kirjastotietokanta on käytettävissä kaikilla työasemilla Notes-ympäristössä samoin kuin
asianhallinta ja sähköposti. Tietokantaan on luetteloitu runsaat 1800 julkaisua, n. 450
hyllymetriä. Aineiston hankinta keskittyy lainkäytössä välttämättömän universaalien pe-
rusaineiston lisäksi käsiteltävien asioiden mukaisesti etenkin hallintolainkäyttöön sekä
työ-, sosiaali- ja vahingonkorvausoikeuteen. Kirjaston aineisto on painettua. Sähköisinä
palveluina käytetään eniten julkisessa käytössä olevia oikeusministeriön Finlex-
säädöstietopankkia, eduskunnan kirjaston sekä muiden kirjastojen ja virastojen tieto-
kantoja sekä Edilex- ja Suomen laki -tietokantoja

Tietopalvelu tukeutuu toiminnassaan oman kirjaston lisäksi muihin tuomioistuimiin, vi-
rastoihin ja kirjastoihin sekä moniin erilaisiin verkkopalveluihin.

Ministeriöiden kirjastojen toiminnasta ja niiden yhteistyöstä valtioneuvostossa

Valtioneuvostossa kaikilla ministeriöillä on erillinen kirjasto. Tästä poikkeuksina ovat valtiovarainministeriö ja valtioneuvoston kanslia, joilla on yhteinen kirjasto (ns. Linnan kirjasto), sekä liikenne- ja viestintäministeriö. Hallinnollisesti kirjastot kuuluvat ministeriöissä tietopalveluihin. Ministeriöiden kirjastoissa on keskimäärin 1-2 henkilöä kokoelma- ja tiedonhakutehtävissä. Ministeriöiden kirjasto- ja tiedonhakupalveluiden kannalta erityisessä roolissa on Eduskunnan kirjasto, jonka kaikki palvelut ovat ministeriöille maksuttomia.

Useimmat ministeriöiden kirjastot käyttävät PrettyLib-kirjastojärjestelmää. Poikkeuksena ovat opetusministeriön kirjasto, jolla on käytössään Voyager-ohjelmisto ja ympäristöministeriö sekä oikeusministeriö, joka käyttää Oracle-tietokantaohjelmaa. Korkeakoulu- ja tutkimus-laitoskirjastojen Voyager-järjestelmään ovat liittymässä myös mm. arkistolaitoksen kirjastot. Voyager-järjestelmä tullaan korvaamaan uudella järjestelmällä vuosina 2010-2011.

Valtioneuvostossa on käynnissä kirjastojen järjestelmäyhteistyöhanke VNLib, jossa suomalaista PrettyLib-kirjastojärjestelmää käyttävät ministeriöt ovat aloittaneet yhteisen kirjastotietokannan ylläpidon. VNLib-hankkeen tavoitteena on säästää laite- ja ohjelmistokustannuksissa, keskittää tekninen ylläpito, ohjelmistotuki ja käyttäjähallinta sekä koota kirjastopalveluita valtioneuvoston Senaattori-intranettiin. Tulevaisuudessa on mahdollista tehdä myös kokoelmayhteistyötä ja kehittää uusia, yhteiseen tietojärjestelmään perustuvia palveluita ja toimintamuotoja. VNLib-kirjastohankkeessa ovat nykyisin mukana puolustusministeriö, sisäasiainministeriö, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö, ulkoasiainministeriö, valtiovarainministeriö ja valtioneuvoston kanslia sekä oikeuskanslerinvirasto. VNLib-yhteistyöhön ovat mahdollisesti liittymässä mukaan vuoden 2009 aikana mm. maa- ja metsätalousministeriö ja työvoima- ja elinkeinoministeriö.

VNLib-yhteistyöhön voi jatkossakin liittyä uusia ministeriöitä. VNLib-yhteistietokantaan liittyttäessä on selvitettävä lisenssiasiat PrettyLib-kirjastosovelluksen valmistajan (PrettyBit Oy:n), valtioneuvoston tietohallintoyksikön ja liittymistä suunnittelevan ministeriön välillä.

VNLib-yhteistietokantaan siirtyminen edellyttää, että ministeriön kirjaston aineistot ovat nimenomaan PrettyLib-kirjastosovelluksessa ja että ministeriön oman tietokannan VNLib-yhteensopivuus on selvitetty. Oikeusministeriön ja ympäristöministeriön hallinnonalojen kirjastojärjestelmät ovat esimerkkejä pitkälle viedystä yhteistyöstä hallinnonaloilla. Ympäristöhallinnon tietopalveluilla on yhteinen tiedonhallinta- ja

kirjastojärjestelmä samoin kuin oikeusministeriön hallinnonalan virastokirjastoilla. Ympäristöhallinnon kirjastot ja tietopalvelut ovat tieteellisiä ympäristöalan erikoiskirjastoja. Ympäristöministeriön kirjasto palvelee virastokirjastona lähinnä omaa henkilökuntaa. Alueellisten ympäristökeskusten kirjastot palvelevat oman alueensa asiakkaita. Oikeusministeriön hallinnonalan Justiina-yhteistietokantaa käyttävät mm. korkein oikeus, korkein hallinto-oikeus, hovioikeudet, hallinto-oikeudet ja erityistuomioistuimet. Oikeusministeriö ei toistaiseksi kuulu Justiina-tietokannan ylläpitäjiin. Oikeusministeriön keskeinen yhteistyökumppani - eduskunnan kirjaston ohella - on Helsingin yliopiston kirjasto ja etenkin oikeustieteellisen tiedekunnan kirjasto.

Opetusministeriön kirjaston kokoelmätietokanta on osa Helsingin yliopiston kirjastojen kokoelmätietokanta Helkaa. Helkaan on tallennettu viitetiedot myös ministeriön www-sivuilla pdf-muodossa ilmestyneistä elektronisista julkaisuista. Helkaan tallentavat opetusministeriön lisäksi myös eräät muut hallinnonalan laitokset. Yhteistä tietokantaa hyödynnetään tiedonhauissa, kaukolainatilausten paikannuksessa ja bibliografisten tietueiden kopioinnissa. Maa- ja metsätalousministeriön kirjasto- ja informaattikopalveluista vastaa palvelusopimuksen puitteissa maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen (Tike) hallinto- ja virastopalveluryhmään sijoittuva tietopalvelutiimi. Palvelut ovat ministeriön ja Tiken yhteisiä.

Ministeriöiden kirjastojen toiminnassa on viime vuosina ollut merkittäviä muutoksia. Valtiovarainministeriön ja valtioneuvoston kanslian kirjastopalvelut yhdistettiin vuoden 2005 alussa Linnan kirjastoksi. Liikenne- ja viestintäministeriö lopetti osastojen yhteisen kirjaston ylläpidon vuoden 2007 alussa ja nykyisin ministeriön osastoilla on omat erilliset käsikirjastonsa. Sosiaali- ja terveysministeriö lakkautti vuonna 2006 työsuojeluosaston kirjaston, joka sijaitsi Tampereella. Ulkoasiainministeriö yhdisti vuonna 2007 kehitysyhteistyökirjaston ja ministeriön kirjaston yhdeksi kokonaisuudeksi.

Valtioneuvoston tietopalvelun yhteistyöryhmä VALTIPA
Säädösvalmistelun tietotuen verkostoryhmä
23.11.2007

SÄÄDÖSVALMISTELUHANKKEEN TIEDONHANKINNAN TUKI

Ministeriöiden tietopalvelut ja Eduskunnan kirjasto ovat valmistelijoiden apuna säädösvalmisteluhankkeen tiedonhankinnassa. Osassa ministeriöistä on nimetty säädösvalmisteluavustajia ja hankeassistentteja, jotka myös avustavat tiedonhankinnassa.

Tietotuen peruspalvelut

Ministeriöiden tietopalvelut tarjoavat tietolähde- ja palvelukokonaisuuden, jonka avulla säädösvalmistelija voi seurata oman alansa kehitystä. Tietopalvelut tarjoavat käyttöön luotettavat tietolähteet sekä opastavat ja kouluttavat niiden käytössä. Painopiste on tietolähteiden omaehtoisen käytön tuessa. Peruspalveluiden laatua arvioidaan ja palvelun sisältöä kehitetään jatkuvasti ministeriöiden sisällä. Ministeriöiden tietopalvelut tekevät kiinteää yhteistyötä peruspalveluiden saatavuuden ja kattavuuden parantamiseksi.

Räätälöity tietotukipalvelu

Palvelussa on kysymys säädösvalmisteluhankkeelle kohdennetusta tietotuesta. Siinä pyritään selvittämään hankkeen spesifit tietotarpeet tekemällä tietotuen tarvekartoitus yhdessä valmistelijan ja säädösvalmistelussa avustavan henkilön kanssa. Samassa yhteydessä tarkistetaan, että valmistelija tuntee ja osaa käyttää ministeriössä jo käytössä olevia palveluita (tietokannat, kirjaston palvelut, jne.) Sen lisäksi sovitaan, miten tarvittavaa tausta-aineistoa hankitaan riittävän tietopohjan kokoamiseksi säädöshanketta varten. Tarvekartoituksen apuvälineenä voi käyttää tarkistuslistaa.

Räätälöidyn tietotuen tarpeeseen ja laajuuteen vaikuttaa säädösvalmisteluhankkeen asiasisältö, syntytyyppi (EU/kansallinen) sekä valmistelijan omat tiedonhankintakanavat ja -valmiudet. Olennaista on, että valmistelija tietää mahdollisuuden saada tietopalveluiden apua, jos katsoo sitä tarvitsevänsä.

Räätälöidyt tietotukipalvelut edellyttävät onnistuakseen sitä, että informaattikko saa riittävän laajat perus- ja taustatiedot valmisteltavana olevasta asiasta. Parhaiten se onnistuu, jos informaattikko

osallistuu säädösvalmisteluhankkeeseen mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Useimmiten paras vaihe on säädöshankkeen tiedonhankinnan kannalta intensiivisin esivalmisteluvaihe. Informaattikko voi osallistua hankkeen kokouksiin silloin, kun se on taustan ja tavoitteiden ymmärtämisen kannalta hyödyllistä.

Kun palvelun tarjoaja ja asiakas tuntevat toistensa toimintatavat, tiedon tarpeet ja osaamisen tason, on mahdollista kehittää toimiva asiakassuhde. Tietotuen saanti on säädösvalmistelijalle helpompaa ja nopeampaa, kun tietopalvelussa ollaan perillä asiaan liittyvistä perusasioista. Muutoin tietopalvelun käyttö voi tuntua työläältä ja valmistelija pyrkii

selviämään omin avuin ja tietotuki jää hyödyntämättä. Lisäksi työn ja ajan säästöä tulee, kun valmistelijan omat tiedonhankintakanavat ja -verkostot ja tietopalvelun kanavat täydentävät toisiaan. Pällekkäinen työ vältetään, jos tiedonkulku toimii.

Tietopalvelu ei ole substanssin tai juridiikan asiantuntija. Riittävän vuoropuhelun kautta voidaan tietopalvelun tiedonlähde- ja tiedonhankintaosaaminen kuitenkin kytkeä mukaan hankkeeseen.

Vaikka tietotukipalvelua antaa ensisijaisesti kunkin ministeriön tietopalvelu, keskeistä on, että tietotukiresurssit hyödynnetään koko valtioneuvoston tasolla. Jos tietopalvelun resurssit eivät riitä, Eduskunnan kirjaston tietopalvelu avustaa ministeriöasiakkaita erityisesti kansainvälisen oikeudellisen vertailun ja muun kansainvälisen oikeudellisen aineiston hankinnassa. Kirjaston kokoelmissa on laajat kokoelmat ulkomaisia säädöksiä, valtiopäiväasiakirjoja ja oikeustapauskokoelmia sekä käytössä useita oikeudellisia tietopankkeja. Kirjastosta löytyy omaa tietopalvelua laajemmin eri vieraiden kielten osaamista.

Ministeriöiden tietopalvelut hyödyntävät myös toistensa osaamista vaihtamalla kokemuksia mm. säädösvalmistelun tietotukiverkostossa.

Lisätietoa säädösvalmistelun tietotuesta saa ministeriöiden tietopalveluista sekä Eduskunnan kirjaston verkkosivuilta

<http://lib.eduskunta.fi/Resource.phx/kirjasto/palvelut/valtioneuvostolle.htx>

Tietotuen toimintamalli on kehitetty valtiovarainministeriön asettamassa hankkeessa, jossa oli ministeriöiden tietopalveluiden sekä Eduskunnan kirjaston edustajia. Hankkeen yhteydessä haastateltiin säädösvalmistelijoita yhdessätoista ministeriössä. Lisäksi tietopalveluille järjestettiin ulkomaisten säädös-tietolähteiden koulutusta.

Loppuraportti on julkaistu sähköisessä muodossa valtiovarainministeriön Työryhmämuistoita -sarjassa numerolla 13/2006.

http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/01_julkaisut/03_tyoryhmuisti/20060922Saeaedoes/name.jsp

SÄÄDÖSVALMISTELUHANKKEEN TIETOTARVEKARTOITUS (MALLI)

Tietotarvekartoitus tehdään hankkeen esivalmisteluvaiheessa tietopalvelun yhteyshenkilön ja hankkeen vetäjän välisessä keskustelussa. Tietoja tarkennetaan hankkeen edetessä.

TAUSTA	
Säädöshankkeen nimi tai aihe	
Vetäjä	
Assistentti	
Mahdollisen hankeryhmän kokoonpano	
Tietopalvelun yhteyshenkilö	
Hankkeen sisällölliset tavoitteet	
Onko aiheesta aikaisempaa lainsäädäntöä tai valmisteluaineistoa?	
Onko aiheeseen tai aihepiiriin liittyvää valmistelu- tai selvitystyötä tehty tai tekeillä jossain muussa organisaatiossa?	
Muut käytettävissä olevat tietotukipalvelut (esim. hallinnonalalta)	
Valmisteluajataulu ja aineiston tarveajankohta	

SÄÄDÖSHANKKEEN PERUSTAUSTATIEDOT	TARVE Kyllä/ Ei	TARKENNUKSET	HANKINTATAPA (Valmistelija/ tietopalvelu)
<ul style="list-style-type: none"> Säädöshistoria (aiheeseen liittyvät lait, asetukset, viranomaisten päätökset) 			
<ul style="list-style-type: none"> Aikaisemmat hallituksen esitykset Valiokuntamietinnöt Asiantuntijoiden lausunnot Ministeriön valmisteluaineisto 			
<ul style="list-style-type: none"> Julkisasiamiehen ratkaisuehdotukset 			
<ul style="list-style-type: none"> Viranomaisten soveltamisohjeet ja tulkintakäytäntö 			
<ul style="list-style-type: none"> Haut oikeuskirjallisuudesta 			
<ul style="list-style-type: none"> Perustuslakia koskevat tulkinnat (PerLVK mietinnöt, OM:n lausunnot) 			
<ul style="list-style-type: none"> Säädöshankkeeseen liittyvät hallinto-oikeudelliset tulkinnat, julkisuus-, tietosuojaym. lainsäädännön tulkinnat, OM:n lausunnot 			
<ul style="list-style-type: none"> Eduskunnan lausumat 			
<ul style="list-style-type: none"> Kansainvälinen oikeusvertailu (lainsäädäntö, oikeuskäytäntö, oikeuskirjallisuus) 		Maat?	
<ul style="list-style-type: none"> Sidosryhmien lausumat ja kannanotot 			
<ul style="list-style-type: none"> Muuta? Vaikutusarviointi? 			Yhteistyö esim. hallinnonalan tietopalvelun kanssa

HUOM! Käännösvaihetta silmällä pitäen tausta-aineistot kannattaa kerätä myös ruotsinkielisinä.

SÄÄDÖSHANKKEEN MUUT TIETOTARPEET	TARVE Kyllä/Ei	TARKENNUKSET	TOTEUTUSTAPA
<ul style="list-style-type: none"> Ministeriön käytössä olevat tietolähteet, tarvitaanko perehdytys tietopalvelun tarjoamista peruspalveluista? 			
<ul style="list-style-type: none"> Tietolähdekoulutus, tarvitaanko hankkeessa koulutusta jonkin tietolähteen käyttöön? 		Mitkä lähteet?	
<ul style="list-style-type: none"> Seurantapalvelu, onko tarpeen tehdä jatkuvaa seuranta jostain tietolähteestä? 		Tietolähde/aihepiiri?	
<ul style="list-style-type: none"> Muuta 			

Sarjan aiemmat julkaisut vuonna 2008

1. Oikeusministeriön sähköisen asioinnin arkkitehtuuri
2. Oikeusministeriön toiminta- ja taloussuunnitelma 2009–2012
3. Puhelunvälityksen ja palvelunumeroinnin järjestäminen oikeusministeriön hallinnonalalla
4. Valtakunnansyyttäjäviraston tulostavoitteet
5. Oikeusministeriön säädöshankkeet 1.2.2008
6. Oikeusministeriön hallinnonalan tulostavoitteet vuodelle 2008
7. Oikeusministeriön ja oikeuslaitoksen (TV 150) taloussääntö
8. Justitieministeriets och rättsväsendets (TV 150) ekonomistadga
9. Tilastot kertyvät... Tilastot kertovat. Oikeushallintotilastoja vuodelta 2007. Ulosotto toimi
10. Oikeusaputoimistojen toimintakertomus vuodelta 2007
11. Kuluttajariitalautakunta. Toimintakertomus 2007
12. Tuottavuuden mittaaminen oikeusministeriön hallinnonalalla
13. Käräjäoikeuksien työtilastoja vuodelta 2007
14. Tilivirasto 150:n (oikeusministeriö) tilinpäätös vuodelta 2007
15. Oikeusministeriön EU-valmistelun opas
16. Konsumentklagonämnden. Verksamhetsberättelse 2007
17. Rättshjälpsbyråernas verksamhetsberättelse 2007
18. Vastuuesittelijäkokeilu Turun hallinto-oikeudessa 1.3.2007-29.2.2008
19. Oikeusministeriön säädöshankkeet 1.9.2008

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

PL 25
00023 VALTIONEUVOSTO
puh. (09) 160 03
www.om.fi

PB 25
00023 STATSRÅDET
tfn (09) 160 03
www.jm.fi